

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**Розробка та просування релігійного туру з
України в Грецію**

Здобувачка Валерія РАХНЯНСЬКА

Керівники д.е.н., проф. Олена МЕЛІХ

к.е.н., ст.викл. Оксана БАЙРАЧНА

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 07.06.2022 р., протокол № 11.

Завідувач кафедри ТБтаР _____ Олена МЕЛІХ

Одеса - 2022 рік

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри ТБтаР

Олена МЕЛІХ

11 лютого 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Валерія РАХНЯНСЬКА

1. Тема роботи «Розробка та просування релігійного туру з України в Грецію»

Затверджена наказом академії від 03.11.2021 наказ № 921-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 06.06.2022

3. Вихідні дані роботи
література з туризму, навчальні посібники, законодавчі акти, інтернет-видання

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

- Сутність релігійного туризму та паломництва
- Оцінка розвитку релігійного туризму і паломництва в Україні та Греції
- Розробка нового туру «Релігійний Вікенд у Салоніках»

5. Перелік графічного матеріалу

Презентація до кваліфікаційної роботи (13 слайдів)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	В'ячеслав ІВАНЧЕНКОВ	11.02.2022	06.06.2022

7. Дата видачі завдання 11.02.2022

Керівники _____ д.е.н., проф. Олена МЕЛІХ

_____ к.е.н., ст.викл. Оксана БАЙРАЧНА

Завдання прийняв/ла до виконання _____ Валерія РАХНЯНСЬКА

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Сутність релігійного туризму та паломництва	11.02-01.03.22
2.	Оцінка розвитку релігійного туризму і паломництва в Україні та Греції	02.03.-01.04.22
3.	Розробка нового туру «Релігійний Вікенд у Салоніках»	02.04-01.05.22
4.	Висновки по роботі	02.05-05.05.22
5.	Оформлення роботи	06.05-20.05.22
6.	Презентація	21.05-25.05.22
7.	Підготовка доповіді	06.05-27.05.22

Керівники _____ д.е.н., проф. Олена МЕЛІХ

_____ к.е.н., ст.викл. Оксана БАЙРАЧНА

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 97 сторінки, 3 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 32 найменувань, 3 додатків.

Метою виконання роботи є розробити новий релігійний тур в Грецію.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступає міжнародний релігійний туризм.

Завданням роботи передбачено:

- Описати сутність релігійного туризму та паломництва;
- Оцінити розвиток релігійного туризму і паломництва в Україні та Греції;
- Розробити новий тур «Релігійний Вікенд у Салоніках».

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки щодо потенціалу релігійного туризму на ринку туристичних послуг світу.

Одержані результати можуть бути використані в роботі туристичних агенцій, туроператорів.

Рік захисту роботи 2022.

SUMMARY
of the bachelor's thesis

The bachelor's thesis contains 97 pages, 3 tables, 16 figures, bibliography of 32 titles, 3 appendices.

The aim of the work is to develop a new religious tour to Greece.

The object of analysis, generalization and research is international religious tourism.

The task of the work is:

- Describe the essence of religious tourism and pilgrimage;
- Assess the development of religious tourism and pilgrimage in Ukraine and Greece;
- Develop a new tour "Religious Weekend in Thessaloniki".

Based on the results of the work performed, conclusions are formulated on the potential of religious tourism in the market of tourist services in the world.

The results obtained can be used in the work of travel agencies, tour operators.

The bachelor's thesis defense: year 2022.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ ТА ПАЛОМНИЦТВА.....	9
1.1. Релігійний та паломницький туризм і його різновиди.....	9
1.2. Тренди розвитку релігійного туризму.....	31
Висновки до 1 розділу	42
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ І ПАЛОМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ГРЕЦІЇ.....	44
2.1. Релігійний туризм в Греції: сутність, актуальність, дестинації...44	
2.2. Релігійний туризм в Україні: сутність, актуальність.....54	
2.3. Аналіз стану україно-грецьких туристичних відносин.....61	
Висновки до 2 розділу.....	70
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА НОВОГО ТУРУ «РЕЛІГІЙНИЙ ВІКЕНД У САЛОНІКАХ».....	72
3.1. Розробка програми нового туру.....	72
3.2. Калькуляція вартості нового туру.....	79
Висновки до 3 розділу.....	82
ВИСНОВОК.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристської індустрії. В ній можна виділити наступні чотири сегменти:

1. підприємства розміщення — сукупність спеціалізованих засобів розміщення (готелів, кемпінгів, гуртожитків, чернечих келій);

2. підприємства харчування — сукупність спеціалізованих підприємств громадського харчування;

3. транспортні підприємства;

4. релігійні об'єкти показу:

- культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси, капели, каплиці і т. д.);

- природні об'єкти культу (святі джерела, гаї, річки, озера, ставки тощо);

- об'єкти культу малих форм (придорожні хрести, вівтарі, капища і т. д.).

В індустрії релігійного туризму виділяють культові центри і релігійні центри. Культовий центр — це місце, що має велике значення для представників певної конфесії, в якому проводяться культові та інші заходи, збирають велике число паломників. У таких місцях зазвичай є храм з чудотворною іконою, або раніше жив відомий святий, духовний вчитель, аскет, чи мали місце історичні релігійні події. Релігійний центр - більше широке поняття, ніж культовий центр. Релігійний центр, крім об'єкта культу, включає освітні заклади та/або адміністративні органи релігійних організацій.

Визначення культового центру і релігійного центру підходять тільки для узагальненого розуміння питань релігійне життя.

Греція завжди була не тільки берегинею античної культури, а й оплотом православ'я. Близько 98 % населення країни – православні

християни. Православ'я визнане панівною релігією Конституцією Греції. Остання водночас гарантує свободу віросповідання для всіх громадян. У країні знаходиться багато святих місць, які становлять значний паломницький інтерес, у тому числі притягують до себе іноземних мандрівників-паломників. Крім того, саме Греція – країна, де почали зводити перші православні храми й звідки почала поширюватися православна віра, у тому числі й на нашу землю.

Вважаємо, що обрана тема актуальна, а розбудова нового релігійного туру в Грецію буде спроможним покращити асортимент послуг туристичних агенцій та туроператорів.

РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ ТА ПАЛОМНИЦТВА

1.1. Релігійний та паломницький туризм і його різновиди

Під релігійним туризмом слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичного для них середовища [1].

Туристом, подорожуючим з релігійними цілями, є людина, що виїжджає за межі країни постійного проживання на термін не більше півроку для відвідування святих місць і центрів релігій.

Релігійні туристи і, в першу чергу, паломники їдуть в подорож, коли у них виникає потреба зробити щось більше, ніж звичайні культові дії в умовах звичайного середовища їх проживання. Люди відправляються в поїздки по святих місцях з різними мотивами: помолитися, вирішити особисті проблеми, знайти собі відповідну релігію, духовну школу і систему цінностей, познайомитися з культурною спадщиною країни [7].

Релігійний туризм є складовою частиною сучасної індустрії туризму і поділяється на два основні різновиди:

- паломницький туризм;
- релігійний туризм екскурсійної пізнавальної спрямованості.

У паломницькому туризмі виділяється духовно паломницький туризм.

- Паломницький туризм.

Разом з формуванням основних конфесій прийшла традиція паломництва. Здійснювали паломництво прочани, дворяни, вчені дослідники та інші. Вони описували те, що бачили на власні очі. Незважаючи на те, що такі подорожі мали переважно релігійну мету, вони

несли в собі великий пізнавальний потенціал. Розповіді, описи релігійних подорожей містили в собі відомості про природу, культуру та побут різних країн і народів. Так склалося, що монастирі і храми протягом багатьох століть були центрами культури і знання. У монастирях зародилося безліч прикладних народних промислів, зібрані бібліотеки, крім того багато з монастирів і храмів – архітектурні пам'ятки [1].

Паломництво – прагнення віруючих людей поклонитися святим місцям. Паломницький туризм визначають як сукупність поїздок представників різних конфесій з паломницькими цілями. Цей вид туризму має певні особливості. В даний час паломницький туризм активно розвивається. Храми, монастирі, спеціалізовані туристичні фірми організовують паломницькі тури. У деяких випадках метою можуть бути природні об'єкти, такі як озера, джерела, печери, річки, острови, дерева, каміння. Вони також пов'язані з історичними або святими подіями, особистостями або легендами, які мають вирішальний вплив на характер паломницького маршруту [3].

Паломницькі подорожі пізнавальний вид туризму, з великою часткою освітньо-пізнавальної складової. Під час паломницьких поїздок у туристів з'являється нагода дізнатися про історію, традиції, легенди древніх монастирів і храмів, ближче познайомитися з духовними традиціями будь-якої релігії. В монастирях і храмах всі паломники під час паломницького туру можуть брати участь в релігійних обрядах, отримати благословення або поспілкуватися з ченцями і священиками. Також серед причин скоєння подорожі можна виділити наступні:

- бажання зцілитися від душевних і фізичних недуг;
- помолитися за рідних і близьких;
- знайти благодать;
- відмолити гріхи;
- виразити подяку за блага послані зверху;

– проявити відданість вірі [3].

Багато прочан вірять, що молитва більш дієва в певних місцевостях, які будь-яким чином пов'язані з їх релігією. Тому ідея паломництва має на увазі дії в умовах особливих труднощів, добровільно взяті на себе зобов'язання бути в цих умовах. Це символізує готовність людини пожертвувати минушими матеріальними цінностями в ім'я вічних духовних. У православ'ї, індуїзмі і католицизмі отримали розвиток піші паломництва. Люди відправляються в паломництва, коли їм недостатньо ритуальних дій у місцях звичайного середовища проживання.

Термін «паломництво», як вважають філологи, походить від слова «пальма». Гілки саме цього дерева привозили перші паломники християни, що побували в Святій землі під час свята «Вхід Господній в Єрусалим». Під час тріумфального входу Ісуса Христа в Єрусалим віруючі засипали його шлях гілками пальми. Традиції паломництва сягають корінням в глибоку старовину. В Індії люди з давніх часів здійснювали поїздки в святі місця, наповнені енергією того чи іншого божества. У Стародавній Греції паломники з різних куточків країни приїжджали в Дельфи до віщунки Піфії, що жила в храмі, для отримання прогнозів. В середні віки паломництво набуло широкого поширення. Мандрі пілігримів в Палестину почалися вже в III ст. н. е. Для імператора Костянтина були зведені храми в Єрусалимі, наприклад Храм Гробу Господнього. У XV столітті для паломників з Європи були розроблені спеціальні маршрути, або «шляховики», від берегів Рони до річки Йордан [3].

Однак найперші путівники для паломників («ітеніарії») були написані грецькою мовою у Візантії ще в VIII столітті. Найбільшою популярністю серед пілігримів користувався ітеніарій «Коротке сказання про міста і країни від Антіохії до Єрусалиму, а також Сирії, Фінікії і про святі місця Палестини», який був написаний візантійцем Іоанном Фокою в XII столітті. Хрестові походи закріпили традицію паломництва в Святу

землю. За даними СОТ, щорічно здійснюють паломництво більше 200 млн. чоловік .

Види і особливості паломництва.

У науці зазвичай виділяють декілька видів паломництва, що класифікуються за різними ознаками:

- 1) за кількістю учасників і сімейної приналежності – індивідуальні, сімейні і групові паломництва;
- 2) за тривалістю – тривалі і короткочасні паломництва;
- 3) по сезонності –цілорічні паломництва, а також приурочені до релігійних свят;
- 4) по об'єктах відвідування – конфесійні культові місця (церкви, монастирі, храми), а також природні культові місця (гори, озера, печери, джерела, гаї);
- 5) за місцем розташування об'єкта паломництва – внутрішні (в межах державних кордонів) і зарубіжні паломницькі тури;
- 6) за ознакою обов'язковості – добровільні і обов'язкові паломницькі тури (наприклад, в ісламі паломництво хадж є обов'язковим для кожного правовірного).

Паломники зазвичай висувають набагато менше вимог до рівня і якості обслуговування, харчування, розміщення. Вони зупиняються на нічліг в келіях монастирів, в наметових містечках (під час хаджу, наприклад), можуть ночувати в храмах на підлозі або навіть прямо на вулиці. Вибір їжі зазвичай невеликий, і вона досить скромна. У християнських країнах під час постів їжа пісна, в Індії - вегетаріанська [3].

Духовно паломницький туризм має вузьку соціально психологічну базу і географічну спрямованість. Під духовно паломницьким туризмом розуміються поїздки туристів з Північної і Південної Америки, Європи в різні центри духовної практики в країнах Сходу, в першу чергу в Індію, Тибет, Китай, Непал, Японію. Духовно паломницький туризм тісно

пов'язаний з лікувально-оздоровчим туризмом. Наприклад, духовні центри в Індії є центрами аюрведичного лікування.

В Індії аюрведа [4] – це комплексна наука лікування, омолодження організму і запобігання захворювань, які виникають як наслідок порушення гармонії між енергією людини і Всесвіту. Всілякі практики і настанови, що даються в багатьох ашрамах (релігійна громада), а також в Золотому Місті, часто виходять за рамки релігій або не мають безпосереднього релігійного підґрунтя. Підкреслюється їх універсальність для людей різних віросповідань, національностей, статі, віку та професії. Мета таких практик – допомогти людині у вирішенні проблем, а також в його духовному і моральному самовдосконаленні, пізнанні своєї внутрішньої духовної природи.

Слід зазначити духовну близькість паломницького туризму і інших видів туризму. Наприклад, щорічно багато туристів відвідують Китай для занять цигун. Цигун – це комплекс рухових і дихальних вправ. Цигун допомагає людині набрати великий запас життєвих сил, або енергії ци, як вважають китайці. Отже така поїздка також містить елементи релігійного, спортивного і лікувально-оздоровчого туризму.

- Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості.

Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості передбачає відвідування релігійних центрів, в яких туристи зможуть побачити релігійні об'єкти – діючі культові пам'ятники, музеї, відвідати богослужіння, взяти участь в медитаціях і інших релігійних заходах. Цей вид туризму тісно взаємопов'язаний з науковим туризмом релігійної спрямованості. Вчені і дослідники відвідують центри існуючих релігій, країни і регіони з багатими релігійними традиціями. Такі поїздки розширюють географію туристських поїздок. Вчених цікавить релігійна спадщина – рукописи, різні культові предмети, архітектурні форми як сучасних, так і тих, що пішли в минуле релігій і багато іншого. На Заході, в Європі і в Росії є інтерес до країн Сходу – Китаю, Індії, Японії. Відвідуються

місця зниклих релігій - Єгипет, Месопотамія, Греція, Італія і Центральна Америка [3].

Індустрія релігійного туризму.

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристичної індустрії.

У ній можна виділити наступні чотири сегменти:

- 1) розміщення – сукупність спеціалізованих засобів розміщення (готелів, кемпінгів, гуртожитків);
- 2) підприємства харчування – сукупність спеціалізованих підприємств громадського харчування;
- 3) транспортні підприємства;
- 4) релігійні об'єкти показу:
 - культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси);
 - природні об'єкти культу (святі джерела, річки, озера, ставки);
 - об'єкти культу малих форм (придорожні хрести, вівтарі).

В індустрії релігійного туризму виділяють культові центри і релігійні центри. Культовий центр – це місце, що має велике значення для представників певних конфесій, в якому проводяться культові та інші заходи, що збирають велику кількість паломників [1].

У таких місцях зазвичай є храм з чудотворною іконою, або де раніше жив відомий святий, духовний вчитель, аскет, або мали місце історичні релігійні події.

Релігійний центр – більш широке поняття, ніж культовий центр. Релігійний центр, крім об'єкта культу, включає освітні установи та адміністративні органи релігійних організацій. Дати чіткі визначення цим поняттям, враховуючи особливості всіх релігій, неможливо. Наприклад, поняття культового центру для ісламу практично не актуально, як і знаходження будь-якого священного предмета в релігійному центрі.

Визначення культового центру і релігійного центру підходять тільки для узагальненого розуміння питань релігійного життя [3].

Категорію «релігія», як вважають науковці, можна пов'язати зі старозавітною традицією, яка знала термін «berut», що означає «зв'язок людини з Богом» [1]. Таке розуміння релігії пізніше перейшло й до християнства. В основі різних тлумачень цього поняття є варіанти визначного римського філософа й оратора М.Т. Цицерона (106-43 рр. до н.е.) і представника римського християнства – Л.Ц. Лактанція (близько. 250 р. – після 325 р.) [5].

Цицерон уперше вживає поняття «relegare», як означення збирання відомостей про богів (relegare - збирати). Лактанцій же вживав термін «ligo» – «зв'язувати», розуміючи його як вираз означення зв'язку з Богом. Вслід за ним Августин Аврелій (354-430 рр.) запровадив термін «religio», тобто знову ж таки в значенні «зв'язувати з Богом» [2].

Взагалі термін «релігія» починає вживатися лише в XV-XVI ст. (Мартін Лютер, Христофор Філарет та ін.). Поняття «релігія» використовували також філософи Нового часу (І. Кант, Ф. Шлейєрмахер, Г. Гегель, Л. Фейєрбах, К. Маркс, Е. Тейлор, Г. Спенсер, Д. Фрезер) та інші дослідники релігії у зв'язку з виникненням релігієзнавства як галузі наукового знання, коли було започатковано науковий підхід до визначення сутності релігії, її структури, специфіки та функцій [6]. В сучасних українських словниках латинське поняття religio тлумачиться як «набожність, святість, предмет культу» або «совісність, добросовісність», «особливе ставлення до священного, яке охоплює релігійні почуття, благочестя, набожність, богошанування, культ». Сучасна релігієзнавча література наводить понад сімдесят різноманітних визначень терміна «релігія», а також десятки теорій його виникнення, що є свідченням того, що це поняття слід розглядати скоріше як збірну назву, ніж позначення однорідного й цілісного явища [1]. Отже, категорія «релігія» постає як форма думки, що відображає загальну визначеність релігійного феномена.

Єдиного визначення поняття «релігія» не існує. Однак у науковців є єдність у тому, що релігія, як специфічний феномен, нероздільно пов'язана з людським буттям, сутністю мислячої людини, коли вона виокремилась із природного тваринного середовища [2].

Релігія – дуже складне явище і поєднує в собі елементи раціонального (наприклад, моральні настанови) та ірраціонального (наприклад, фантастичні образи надприродних істот-чортів, ангелів, коней, що видихали вогонь, сарани з людськими головами тощо). Вона виникла в процесі осмислення людиною сил природи, а пізніше – суспільних сил, є однією з найдавніших форм духовного освоєння світу, впливає з властивостей процесу пізнання. Фантастичні образи релігії – це форма відображення дійсності, притаманна усім народам. Вона є необхідним ступенем сприйняття світу, зумовлена функціями головного мозку і має таке саме право на існування, як і раціональне наукове пізнання. Нині існує понад 500 різних визначень релігії, але жодне з них не відображає всіх її особливостей [1].

Наведемо визначення релігії окремими авторами:

- У. Джемс (американський філософ і релігієзнавець): «Релігія – приватне явище. Релігій стільки, скільки віруючих людей» [8].
- Е.Тейлор (німецький філософ): «Це особливе почуття залежності людини від нескінченного» [7].
- Дж. Фрезер (англійський історик і релігієзнавець): «Це уособлення і умилостивлення тих зовнішніх сил, перед якими людина безпомічна» [5].
- Д. Пратт (американський філософ): «Це віра в долю» [2].
- Ф. Енгельс (німецький філософ і релігієзнавець): «Це фантастичне відображення в головах людей тих зовнішніх сил, які панують над ними в їх повсякденному житті, - відображення, в якому земні сили набувають форму неземних» [5].

– О. Мень (православний богослов та священнослужитель) висунув твердження про надприродність релігії. Релігія, з точки зору О. Мєня, є відповідь людини на виявлення Божественної сутності. Релігія є силою, що зв'язує світи, міст між тваринним світом та Духом Божественним. Цей зв'язок органічно впливає з природного прагнення людської душі до спорідненої з нею, але такої, що перевищує Божественні субстанції [6].

Дати універсальне визначення релігії, яке б розкривало її сутнісну природу, багатоманітну функціональність та історичну змінність, неможливо. Тому релігієзнавці вважають, що не варто шукати оптимального визначення, а краще пояснювати ознаки релігії. Головна ж ознака будь-якої релігії – віра в надприродне. Надприродне – це те, що за своєю сутністю не може бути пізнаним і реальність чого за допомогою звичайних наукових методів довести не можна.

Розглядаючи світові релігії, передусім необхідно звернути увагу на те, що їм властиві такі риси:

- а) зв'язок їх виникнення з стрімкими поворотами в історії;
- б) пропагандистський характер, звернення з проповіддю до всіх людей (незалежно від статі, соціального стану, національної та расової приналежності) як рівних перед Богом і таких, що потребують порятунку;
- в) відмова від специфічної обрядності як такої, що розмежовує людей різних національностей.

Основним змістом світових релігій є вчення про єдине божество – першопричину і володаря всього суцього, про людину, її появу, взаємовідносини між Богом і людиною, про мету і зміст життя, норми моралі.

Самі моральні повчання світових релігій не мають нічого протиприродного. Більшість із них є елементом людської моралі і вироблені практичним досвідом багатьох поколінь [6].

- Християнство.

Християнство (від грец. Christos – «помазаник», «Месія») є другою за часом виникнення з світових релігій, близько 1400 млн. чоловік у сучасному світі – християни. Зародилося воно як одна з сект іудаїзму в I ст. н.е. у Палестині [6]. Це спорідненість з іудаїзмом – надзвичайно важливе для розуміння коренів християнської віри – проявляється і в тому, що перша частина Біблії, Старий Завіт, – священна книга як іудеїв, так і християн (друга частина Біблії, Новий Заповіт, визнається тільки християнами і є для них найголовнішою).

Новий Завіт складається з: чотирьох Євангелій (від грец. – «Євангелію») – «Євангелія від Марка», «Євангелія від Луки», «Євангелія від Іоанна», «Євангелія від Матвія», Послань апостолів (листів до різних християнських громад) – 14 з цих Послань приписуються апостолу Павлу, 7 – іншим апостолам, і Апокаліпсису, або Одкровення Іоанна Богослова. Церква вважає всі ці навчання написаними людьми за радами Святого Духа. Тому їх зміст християнин повинен почитати як вищу істину [1].

Основу християнства складає теза про те, що після гріхопадіння люди самі не могли повернутися до спілкування з Богом. Тепер тільки сам Бог міг вийти їм назустріч. Господь виходить на пошуки людини, щоб повернути нам себе. Христос, син Божий, народжений за допомогою Святого Духа від земної дівчини Марії, взяв на себе не тільки всі тяготи людського життя, проживши серед людей 33 роки [8]. Щоб спокутувати людські гріхи, Ісус Христос добровільно прийняв смерть на хресті, був похований і воскрес на третій день, провістив майбутнє воскресіння усіх християн. Христос прийняв на Себе наслідки людських гріхів; ту ауру смерті, яку люди оточили себе, ізолювавши від Бога, Христос заповнив Собою. Людина, відповідно до християнського вчення, створена як носій «образу і подоби» Бога. Христос, прийнявши хресні муки і смерть, «викупив» людей, постраждавши за весь рід людський. Тому християнство підкреслює роль

страждання, будь-якого обмеження людиною своїх бажань і пристрастей: «приймаючи свій хрест», людина може перемагати зло в собі самому і в навколишньому світі. Тим самим людина не просто виконує Божі заповіді, але і сама перетворюється і здійснює сходження до Бога, стає до нього ближче. У цьому і є призначення християнина, його виправдання жертвовою смертю Христа [3]. З цим поглядом на людину пов'язане характерне тільки для християнства поняття таїнства – особливої культової дії, покликаною запровадити божественне в життя людини. Це перш за все – хрещення, причастя, сповідь (покаяння), шлюб.

Відмінність християнства від інших релігій в тому, що основоположники останніх виступали не як предмет віри, а як її посередники. Не особистості Будди, Магомета або Мойсея були справжнім змістом нової віри, а їхнє вчення [8].

Ще одна відмінність християнства полягає в тому, що будь-яка етична та релігійна система являє собою шлях, слідуючи яким люди приходять до певної мети. А Христос починає саме з цієї мети. Він говорить про життя, що минає від Бога до людей, а не про людські зусилля, які можуть піднести їх до Бога.

З моменту зародження цієї релігії її прихильники піддавалися жорстоким гонінням (наприклад, за часів Нерона), однак на початку IV століття християнство стає офіційно дозволеною, а до кінця століття, за часів імператора Костянтина, панівною релігією, підтримуваною державою. До X століття майже вся Європа стала християнською. З Візантії християнство було прийнято в 988 р. Київською Руссю, де стало офіційною релігією.

Починаючи з IV століття християнська церква періодично збирає вище духовенство на так звані всесвітні собори. На цих соборах розроблялася і затверджувалася система віровчення, формувалися канонічні норми і богослужбові правила. Перший вселенський собор, який відбувся в

Нікеї в 325 році, прийняв християнський символ віри – короткий звід головних догматів, що складають основу віровчення [1].

Християнство розвиває в іудаїзмі ідею єдиного Бога, володаря абсолютної доброти, абсолютного знання й абсолютної могутності. На відміну від релігій, де Бог розглядається як грізний Пан (іудаїзм, іслам), християни вірять в милосердну любов Бога до грішного народу. Християнство – найпоширеніша релігія на земній кулі. У ній виділяються три основні течії: католицизм, православ'я і протестантизм [3].

Рис.1. Напрямки християнства

Якщо до V ст. християнство поширювалося переважно в межах Римської імперії і на територіях, на які вона здійснювала культурно–політичний вплив (наприклад Арсенію, що стала першою християнською державою в 303 р.), то пізніше воно проникає до язичницьких народів (германських, кельтських, слов'янських племен). Подальше еволюціонування християнства пов'язується з набуттям ним державного статусу в Римській імперії, поділом імперії на Західну і Східну (395 р.) і створенням помісних церков зі своїми центрами управління. Головні єпископські кафедри існували в Римі, Єрусалимі, Антіохії, Олександрії і після створення нової політичної та релігійної столиці у східній частині Римської імперії – у Константинополі. Відомо, що протистояння (з IX ст.)

двох найбільш впливових кафедр – Риму і Константинополя завершилося розколом Церкви на католицьку (римо–католицьку) і православну (східну) в 1054 році. Пізніше (в XVI ст.) відбувся розкол уже в католицизмі, від якого поступово відмежувався протестантизм – третя гілка християнства [6].

- Буддизм.

Буддизм – найдавніша зі світових релігій, що одержала назву від імені, а точніше від почесного титулу, її засновника Будди, що означає «Просвітлений». Будда Шак'ямуні (мудрець із племені) жив в Індії в V-IV ст. до н. е. [3]. Інші світові релігії – християнство та іслам – з'явилися пізніше (відповідно п'ять та дванадцять століть потому).

Буддизм увібрав у себе безліч різноманітних традицій народів тих країн, які потрапили в сферу його впливу, а також визначив спосіб життя і думки мільйонів людей цих країн. Більшість прихильників буддизму живуть зараз у Південній, Південно-Східній, Центральній і Східній Азії: Шрі-Ланці, Індії, Непалі, Бутані, Китаї, Монголії, Кореї, В'єтнамі, Японії, Камбоджі, М'янмі (колишня Бірма), Таїланді та Лаосі [1].

Буддизм був і залишається релігією, що приймає різні форми залежно від того, де вона поширюється. Китайський буддизм – це релігія, яка говорить з віруючими на мові китайської культури і національних уявлень про найважливіші цінності життя. Японський буддизм – синтез буддійських ідей, міфології синто, японської культури [6].

Самі буддисти ведуть відлік часу існування своєї релігії від смерті Будди, однак серед них немає єдиної думки про роки його життя. Відповідно до традиції найбільш старої буддійської школи – тхеравади, Будда жив з 624 по 544 р. до н. е. За науковою версією час життя основоположника буддизму – з 566 по 486 р. до н. е. У деяких напрямках буддизму дотримують більш пізніх дат: 488-368 pp.. до н. е. Батьківщина буддизму – Індія. Суспільство Стародавньої Індії поділялося на варни (стани): брахманів (вищий стан духовних наставників і жреців), кшатріїв (воїнів), вайш'їв (торговців) і шудр (обслуговували всі інші стани). Буддизм уперше звернувся до людини не як

до представника будь-якого стану, клану, племені або визначеної статі, а як до особистості (на відміну від послідовників брахманізму Будда вважав, що жінки нарівні з чоловіками здатні досягти вищої духовної досконалості). Для буддизму в людині важливі були тільки особисті заслуги. Так, словом «брахман» Будда називає будь-якої шляхетної і мудрої людини незалежно від його походження [8].

У біографії Будди відбита доля реальної людини в обрамленні міфів і легенд, згодом майже повністю відтіснили історичну фігуру засновника буддизму. Більше 25 століть тому в одному з маленьких держав на північному сході Індії в царя Шуддходани і його дружини Майї народився син Сіддхартха. Його родове ім'я було Гаутама. Принц жив у розкоші, не відаючи турбот, згодом завів родину і, напевно, змінив на троні свого батька, якби доля не розпорядилася інакше [6].

Дізнавшись про те, що на світі існують хвороби, старість і смерть, принц вирішив позбавити людей від страждань і відправився на пошуки рецепта загального щастя. У місцевості Гая він досяг Просвітлення, і йому відкрився шлях порятунку людства. Трапилося це, коли Сиддхартхі було 35 років. У місті Бенаресі він прочитав свою першу проповідь і, як кажуть буддисти, «повернув колесо Дхарми» (так іноді називають вчення Будди). Він мандрував із проповідями по містах і селах, у нього з'явилися учні і послідовники, що збиралися послухати наставлення Вчителя, якого вони і стали називати Буддою. У віці 80 років Будда помер. Але учні після смерті Вчителя продовжували проповідувати його вчення у всій Індії. Вони створювали чернечі громади, де це вчення зберігалось і розвивалося [8].

Як і інші релігії, буддизм обіцяє людям рятування від самих тяжких сторін людського існування – страждань, негараздів, пристрастей, страху смерті. Однак, не визнаючи безсмертя душі, не вважаючи її чимось вічним і незмінним, буддизм не бачить сенсу в прагненні до вічного життя на небесах, оскільки вічне життя з точки зору буддизму та інших індійських

релігій – це лише нескінченна низка перевтілень, зміна тілесних оболонки [1].

Буддизм вчить, що сутність людини незмінна, під впливом його вчинків міняється лише буття людини і сприйняття світу. Вищу мету релігійного життя буддизм бачить у звільненні від карми і виході з кола сансари. В індуїзмі стан людини, яка досягла звільнення, називається мокшею, а в буддизмі – нірваною.

Нірвана [9] – це спокій, мудрість і блаженство, згасання життєвого вогню, а разом з ним і значної частини емоцій, бажань, пристрастей – усього того, що складає життя звичайної людини. І все ж це не смерть, а життя, але тільки в іншій якості, життя досконалого, вільного духу.

Буддизм не відноситься ні до монотеїстичних (визнають єдиного Бога), ні до політеїстичних (заснованих на вірі в багатьох богів) релігій. Будда не заперечує існування богів та інших надприродних істот (демонів, духів, створінь пекла, богів у вигляді тварин, птахів), але вважає, що вони теж підпорядковані дії карми і, незважаючи на всі свої надприродні сили, не можуть найголовнішого – позбутися від перевтілень [3]. Тільки людина здатна «стати на шлях» і, послідовно змінюючи себе, викоринити причину перероджень, досягти нірвани. Щоб звільнитися від перероджень, богам і іншим істотам доведеться народитися в людській подобі. Тільки серед людей можуть з'явитися вищі духовні істоти: будди – люди, які досягли Просвітлення і нірвани та проповідують дхарму, і бодхісатви – ті, хто відкладає перехід у нірвану заради допомоги іншим створінням [6].

На відміну від інших світових релігій кількість світів у буддизмі практично нескінченно. Буддійські тексти говорять, що їх більше, ніж крапель в океані або піщинок в Гангу. У кожному зі світів є свої суша, океан, повітря, безліч небес, де живуть боги, і ступенів пекла, населених демонами. У центрі світу стоїть величезна гора Меру, оточена сімома гірськими хребтами. На вершині гори розташоване «небо 33 богів», очолюваних богом Шакро [8].

Найважливішим для буддистів є поняття Дхарми – воно уособлює вчення Будди, вищу істину, яку він відкрив всім істотам. «Дхарма» буквально означає «опора», «те, що підтримує». Слово «дхарма» означає в буддизмі моральну чесноту, перш за все – це моральні і духовні якості Будди, якими віруючі повинні наслідувати. Крім того, дхарми – це кінцеві елементи, на які, з точки зору буддистів, розбивається потік існування.

Проповідь свого вчення Будда почав з «чотирьох благородних істин». В буддизмі на відміну від християнства та ісламу, немає церкви, але є громада віруючих – сангха. Це духовне братство, що допомагає в просуванні по буддійському шляху. Громада забезпечує своїм членам жорстку дисципліну (Віная) і керівництво досвідчених наставників [6].

- Іслам.

Третьою (найпізнішою за часом виникнення) світовою релігією є іслам, або мусульманство. Це одна з найпоширеніших релігій: послідовників її налічується близько 900 мільйонів, переважно в Північній Африці, Південно-Західній, Південній та Південно-Східній Азії. Арабоязичні народи майже всі сповідують іслам, тюрко-язичні та ірано-язичні – у переважній більшості. Багато мусульман також серед північно-індійських народів. Населення Індонезії майже цілком дотримується ісламу [1].

Іслам зародився в Аравії в VII столітті н. е. Походження його ясніше, ніж походження християнства і буддизму, бо воно майже з самого початку висвітлюється письмовими джерелами. Але і тут багато легендарного. За мусульманською традицією, засновником ісламу був пророк божий Мухаммед (Магомед), що жив у Мекці, він нібито одержав від бога ряд «одкровень», записаних у священній книзі Корані, і передав їх людям. Коран - основна священна книга мусульман, як П'ятикнижжя Моїсея для євреїв, Євангеліє для християн [6].

Сам Мухаммед нічого не писав: він був, мабуть, неписьменний. Після нього залишилися розрізнені записи його висловів і повчань, зроблені в різний час [8]. Мухаммеду приписуються тексти і ранішого часу і більш

пізні. Близько 650 року (при третьому наступнику Мухаммеда – Османі) із цих записів був зроблений звід, який отримав назву Коран («читання»). Книга ця була оголошена священною, продиктованою самому пророку Архангелом Джебраїлом.

Коран розділений на 114 глав (сур). Вони розташовані без усякого порядку, просто по розмірах: більш довгі ближче до початку, більш короткі – до кінця. Суримекканські (більш ранні) і мединські (більш пізні) перемішані. Одне і те ж повторюється багатослівно в різних сурах. Вигуки і прославляння величі і могутності Аллаха чергуються з розпорядженнями, заборонами і погрозами «геєною» у майбутнім житті всім непослушникам [6].

Інша частина релігійної літератури мусульман – це сунна (або сонна), що складається зі священних переказів (хадисів) про життя, дива та повчання Мухаммеда. Збірники хадисів склалися в IX столітті мусульманськими богословами – Бухарі, Муслімом та ін.

На основі Корану і хадисів мусульманські богослови намагалися відновити біографію Мухаммеда. Сама рання зі збережених біографій складена Ібн Ісхаком (VIII століття) і дійшла до нас у редакції IX століття. Можна вважати встановленим, що Мухаммед дійсно жив близько 570-632 рр. і проповідував нове вчення спочатку в Мекці, де знайшов мало послідовників, потім в Медині, де йому вдалося зібрати багато прихильників; спираючись на них, він підкорив собі Мекку, а незабаром об'єднав і більшу частину Аравії під прапором нової релігії [8]. У проповідях Муххамеда не було майже нічого нового в порівнянні з релігійними вченнями іудеїв та християн, а у Мухаммеда – сувора вимога почитати тільки єдиного Аллаха і бути безумовно покірним його волі. Саме слово «іслам» означає покірність.

Догматика ісламу дуже проста. Мусульманин повинен твердо вірити, що є тільки один бог – Аллах; що Мухаммед був його посланцем-пророком; що до нього бог посилав людям і інших пророків – це біблійні Адам, Ной,

Авраам, Мойсей, християнський Ісус, але Мухаммед вищий за них; що існують ангели і злі духи (джини), втім, ці останні, що перейшли в іслам з давньоарабських вірувань, не завжди злі, вони теж перебувають під владою бога і виконують його волю; що в останній день світу мертві воскреснуть і всі отримають відплату за свої справи: праведні, котрі шанують бога, насолоджуватимуться в раю, грішні й невірні горітимуть у пеклі; нарешті, що існує божественне визначення, бо Аллах кожній людині наперед визначив її долю [1].

Аллах зображується в Корані як істота з чисто людськими моральними якостями, але в найвищому ступені. Він то гнівається на людей, то прощає їх; одних любить, інших ненавидить. Як і іудейський і християнський боги, Аллах заздалегідь призначив одних людей до праведного життя і майбутнього блаженства, інших – до беззаконня і загробним мукам. Тим не менш, в Корані, як і в Євангелії, бог багаторазово йменується милостивим, вибачливим. Найважливіша якість Аллаха – це його могутність і велич.

Як проста догматика ісламу, так само прості і його практичні та обрядові заповіді. Вони зводяться до наступного: обов'язкова п'ятикратна молитва щодня; обов'язкове обмивання перед молитвою та в інших випадках; податок на користь бідних; щорічний піст протягом усього місяця; паломництво (хаджж) в священне місто Мекку, яке правовірний мусульманин повинен по можливості зробити хоча б раз у житті.

Також як і в інших релігіях, в ісламі існує декілька течій. Головні з них, як вже було сказано, – це:

- суннізм (близько 90% мусульман);
- шиїзм [8].

Відмінності між ісламом і християнством – це відмінності слів і діянь засновників цих релігій. Засновник християнства не добився жодного видимого успіху і загинув «рабською смертю». Ця смерть була його

основним діянням. Чим менше тут видимого, зовнішнього успіху, тим більше повинен бути «невидимий успіх», тим грандіозніше масштаби діяння засновника релігії – перемога над смертю, спокутування гріхів людства, дарування віруючим у нього вічного життя. І тим більше в свідомості його учнів стають масштаби його особистості. Учинив таке діяння – не людина. Це – Бог [8].

Образ Мухаммада і його діяння відрізняються від образу Ісуса і його діянь. Мухаммад – пророк, через якого говорить Аллах. Але одночасно це «нормальна людина», що жила звичайним життям. Сам успіх Мухаммада – достатній доказ того, що його слова виходять від Аллаха і сам Аллах направляє його і не вимагає віри в його воскресіння з мертвих і його божественності.

Різні особистості засновників, їх різні життя, різне осмислення їх місії – це основні структуроутворюючі елементи відмінностей, породжених ними релігій.

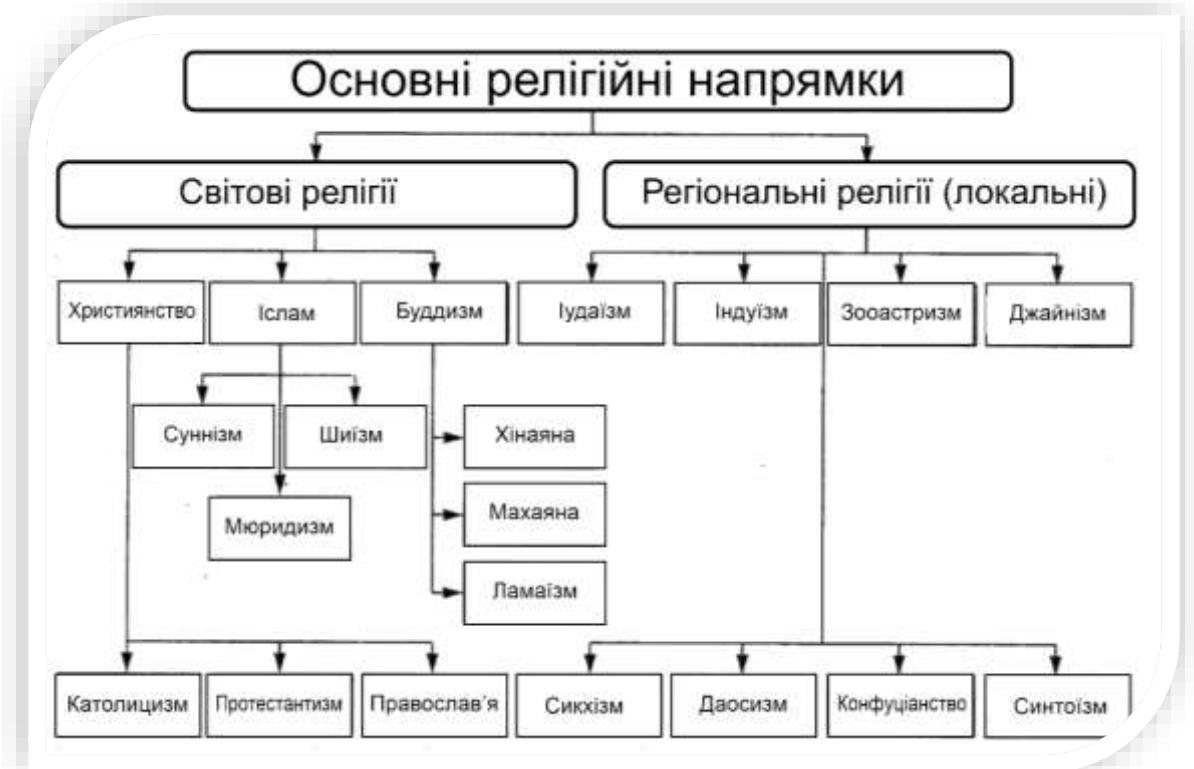

Рис.2. Основні релігійні напрямки у світі

- Структура релігій.

Будь-яка релігія є єдністю релігійної свідомості, культу і релігійних організацій. Релігійна свідомість має два рівні: релігійна доктрина і релігійна психологія людей. Релігійний культ являє собою відношення людей до вищих неземних сил і проявляється через богослужіння, жертвопринесення, обряди, свята, паломництва. У релігійному культі об'єктом культової діяльності виступає вища сила, предметом культу стає ця сила, втілена в релігійних образах. Суб'єктом культу виступає релігійна група або окрема людина. Мотивом участі в культі виступає потреба в духовному звільненні, подоланні страждань, задоволенні релігійних сподівань. Як засоби культу виступають храми, мечеті, святилища, різні культові предмети, предмети релігійного мистецтва (архітектура, скульптура, живопис).

Способи культової діяльності – це певна система і послідовність проведення релігійних заходів на рівні суспільства, групи людей, сім'ї або окремої людини в храмі, церкві, будинки або в культовому місці. Способи культової діяльності залежать, перш за все, від релігійної свідомості людей [1].

Релігійні організації – дуже складні утворення. Вони можуть з часом оформитися в самостійні релігії, можуть утворювати альянси, входити в об'єднання.

У релігієзнавстві виділяють три види релігійних організацій: наприклад, в християнстві – церква, секта і деномінація. Церква включає більшість чи значну частину населення країни або території. У православ'ї і католицизмі є ієрархія служителів культу. Секта (від лат. Sequor – «слідувати») – загальна назва релігійних віровчень, що відкололися від панівної церкви. У давнину сектами називали групи або школи послідовників релігійних філософів.

З появою християнства сектантами стали називати послідовників навчань, засуджених панівною церквою. У секті різко виражене прагнення до духовного відродження членів, ознакою якого вважається дотримання певного морального кодексу і релігійних приписів. Для деномінації характерно прийняття різнопланових ідей, культових практик і релігій. У деномінації, як і в церкві, є чітка організація, яка координує діяльність громад, і ієрархія управління. Однак члени деномінації не діляться на священників та мирян, тут є авторитетні служителі культу [1].

У східних конфесіях у ряді випадків відсутні чіткі рамки релігійних організацій. Наприклад, в Китаї багато людей сповідують даосизм, конфуціанство і буддизм одночасно, а в Японії – буддизм і синтоїзм. У різних життєвих ситуаціях і при вирішенні різних завдань вони звертаються до різних релігій. В індуїзмі взагалі відсутня чітка релігійна організація. В Індії є ряд духовних шкіл і рухів, які не відповідають критеріям жодного з трьох видів релігійних організацій [3].

- Типологія релігій.

У науці існує класифікація релігій залежно від різних класифікаційних ознак:

– за наявністю або відсутністю Бога-творця, релігії ділять на метафізичні та емпіричні.

У метафізичних релігіях (іудаїзм, християнство, іслам, сикхізм, деякі напрямки індуїзму) стверджується, що Бог творець створив світ, в тому числі і людину. В емпіричних релігіях (буддизм, даосизм, джайнізм, синтоїзм, деякі напрямки індуїзму, конфуціанство) поняття Бога творця заперечується або є другорядним. В буддизмі, наприклад, вважається, що віра або невіра в Бога (богів) не повинні бути перешкодою на духовний шлях людини;

– за територіально-етнічною ознакою релігії поділяються на племінні, національно-територіальні та світові.

Племінні релігії зазвичай дуже обмежені територіально і, по суті, представлені традиційними народними віруваннями. Національно територіальні релігії належать одному народу (іудаїзм) або кільком, близьким один одному соціальними і культурними традиціями (індуїзм). Світові релігії мають велике охоплення територій різних країн і велике число прихильників. Світовими релігіями є християнство, іслам і буддизм. Можна відзначити, що іслам спочатку був національною релігією арабів, але всього за кілька десятиліть став світовою релігією, завоювавши простір від Атлантичного океану до Індії;

— за кількістю богів релігії підрозділяють на монотеїстичні і політеїстичні релігії.

В монотеїстичних релігіях є лише один Бог – верховний Бог. До них відносяться християнство, іслам, іудаїзм і сикхізм. Політеїстичними релігіями є язичницькі вірування, в них поклоняються великій кількості богів, божеств і духів [1].

Індуїзм можна назвати теїстичною релігією – його численні божества є проявом Вселенського Духа – Брахмана;

— за наявністю ряду спільних рис релігії поділяють на західні та східні.

До західних релігій відносяться християнство, іслам, іудаїзм, сикхізм. До східних релігій – відносять індуїзм, буддизм, джайнізм, даосизм, конфуціанство і синтоїзм. Якщо порівняти західні релігії, стане очевидно, що в них більше подібностей, ніж відмінностей. Хоча саме відмінностям додається вирішальне значення [1]. Всі західні релігії вірять в одне єдине життя, за яким слідує рай чи пекло. Богу протистоїть зло в особі Сатани. Кожна з цих релігій вважає себе істинною і стверджує, що невіруючих в неї чекає осуд. Всі три біблійні релігії засновані на монотеїзмі. В основному всі вони покладаються не стільки на внутрішній досвід або містичний контакт, але й на священні ритуали, віру, працю, які ведуть людину до Бога.

1.2. Тренди розвитку релігійного туризму

Основні напрямки релігійного туризму.

- Релігійний туризм в християнстві.

Християнство як найпоширеніша світова релігія поділяється на три головні гілки – православ'я, католицизм і протестантизм. Християнство налічує 1 млрд. 928 млн. осіб віруючих [1].

Православ'я – християнська спільнота, що складається з ряду єдиних у теології помісних церков. Окрім канонічного Православ'я, існує ряд невизнаних православних церков, наприклад Українська Православна Церква Київського Патріархату, Македонська Православна Церква, старообрядці, Істинно-Руська Православна Церква тощо [1].

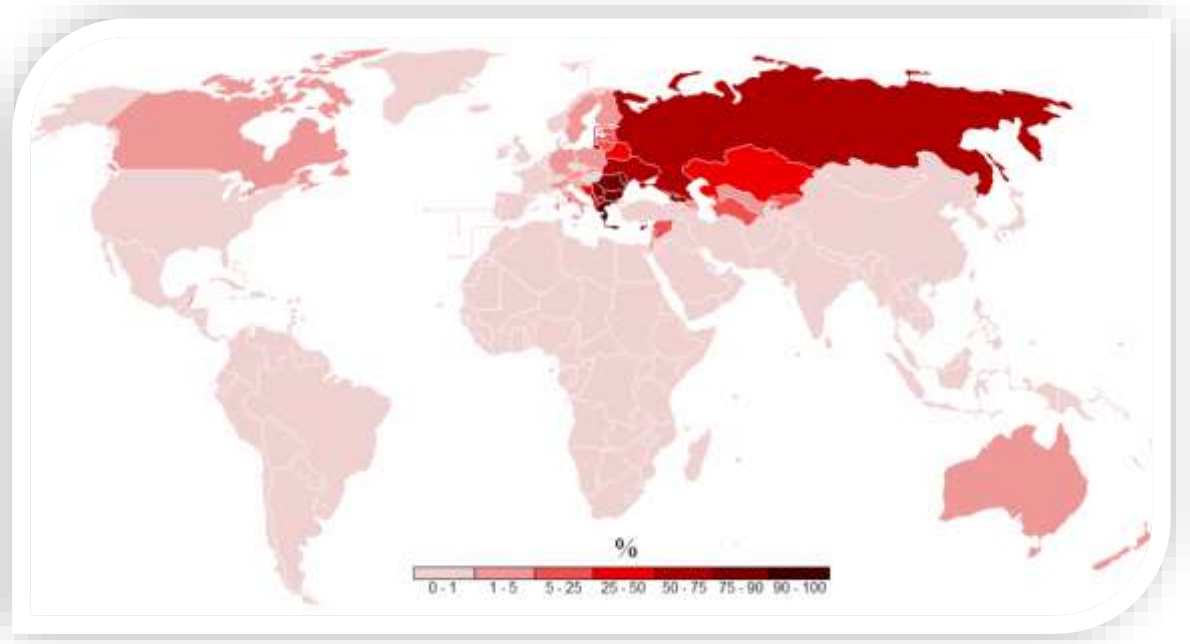

Рис.3. Поширення православ'я у світі

Найбільше послідовників Православ'я проживає у Греції (98%), Молдові (98%), Грузії (89%), Білорусі (88%), Румунії (87%), Сербії (84%), Чорногорії (84%), Болгарії (83%), на Кіпрі (80%), у РФ (80%), Македонії (80%), Україні (80%). Також це провідна релігія у Республіці Сербській (92%), що входить до Боснії і Герцеговини (39%) населення країни, та у

північному Казахстані (48%) від загального населення країни (рис. 1.1.). Суттєву меншість православні складають в Естонії (40%), Албанії (20%), Киргизстані (20%), Латвії (15%), Туркменістані (9%), Узбекистані (9%), Литві (4%), Хорватії (4%) [6].

До популярних православних центрів належать: свята гора Афон (Греція); храм святого Лазаря з його гробницею і мощами (Кіпр); монастир Сопочани із діючою церквою Святої Трійці та фресками XIII ст. (Сербія); церква Святої Софії, собор О. Невського і церква Святого Пантелеймона (Болгарія); Києво-Печерська Лавра (м. Київ, Україна); Почаївська Лавра (м. Почаїв, Україна); Олександрівська, Троїцько-Сергіївська (РФ) та ін.

Католицизм (лат. catholicismus) – найпоширеніший із напрямів християнства (близько 1 млрд. 196 млн.), який отримав свою назву від одного з атрибутів світової спільноти віруючих у Христа – її соборність [3]. Головою Католицької церкви є Папа Римський, який очолює Святий Престол і державу-місто Ватикан у Римі. Католицька церква вважає Папу Римського наступником апостола Петра, якому згідно з Євангелієм, було заповідано очолити Церкву [1].

Католицизм є основною релігією в багатьох європейських країнах (Франція, Італія, Іспанія, Португалія, Австрія, Бельгія, Литва, Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Словенія, Хорватія, Ірландія, Мальта та ін.). З усіх держав Європи католики становлять більшість населення, в Німеччині, Нідерландах та Швейцарії – половину [6].

Католицизм поширений у всій Південній та Центральній Америці, в Мексиці, на Кубі, в Канаді та США [8]. В Азії католики переважають на Філіппінах і в Східному Тиморі, велике число католиків є в В'єтнамі, Південній Кореї та Китаї. На Близькому Сході багато католиків в Лівані (мароніти та інші). В Африці проживають за різними оцінками від 110 до 175 мільйонів католиків (рис.4).

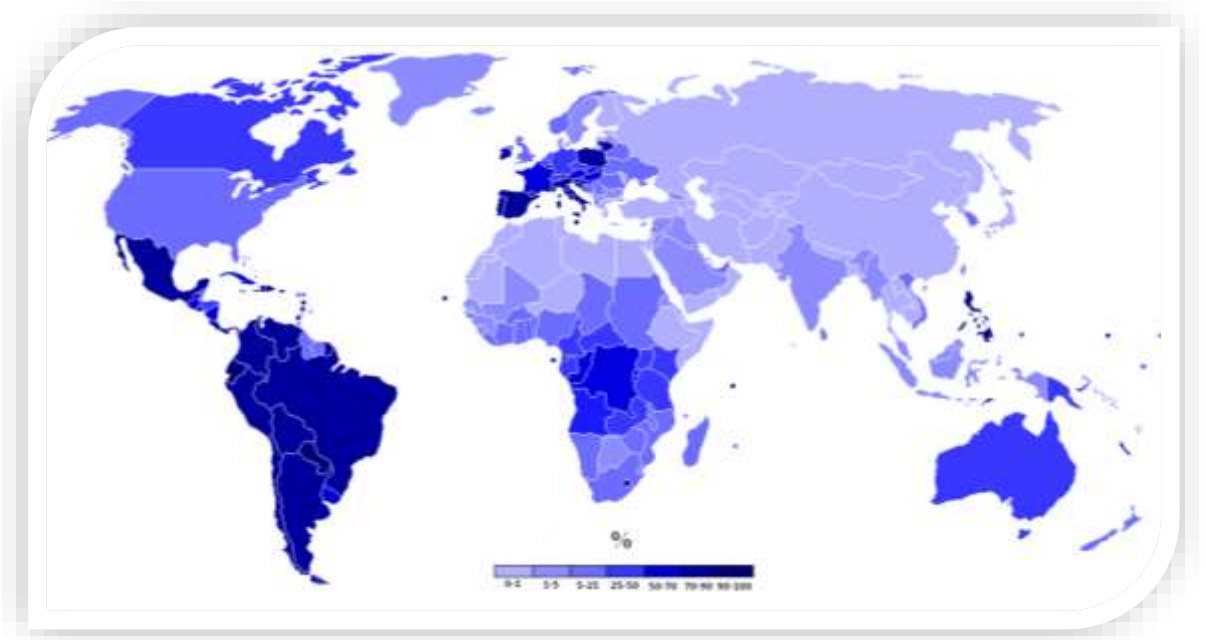

Рис.4. Поширення католицизму у світі

Протестантизм – один із найпоширеніших напрямів у християнстві, що відокремився від католицизму в період Реформації у 16 ст. (лютеранство, кальвінізм та ін.) та у результаті подальшого внутрішнього поділу (адвентисти, баптисти, методисти та ін.). Церкви і спільноти протестантів національного характеру є в усьому світі, чисельність деяких сягає десятків мільйонів віруючих. Єдиного центру протестантизму не існує; організаційно протестантські помісні церкви об'єднані в регіональні організації, які, у свою чергу, формують всесвітні об'єднання церков [1].

Деякі релігійні течії, які вийшли з протестантизму і ідентифікують себе як християнські – Мормони, Муністи, Свідки Єгови, не визнають конфесії християнського світу через розбіжність у розумінні основоположних християнських доктрин [3].

Для католиків і протестантів найбільшими сакральними реліквіями є: Істинний Хрест (Рим), Свята Кров (Брюгге, Бельгія), Терновий Вінець, Собор Паризької Богоматері (Париж, Франція), Лурд (Франція), Туринська плащаниця (Турин, Італія) тощо.

Відомі центри релігійного туризму та паломництва: Рим з Ватиканом – резиденція Папи Римського, які відвідують щорічно близько 8 млн. паломників; Ассизі (Італія), пов'язаний із пам'яттю святого Франциска Ассизького; Сантьяго-де-Компостела (Іспанія), де спочивають моці апостола Якова; Кельн (Німеччина) – тут збудовано один із найславетніших готичних соборів; Уолсінгем (Англія), відновлений дім, в якому жив маленький Ісус; Солт-Лейк-Сіті (штат Юта, США) – центр мормонів, де споруджено їхній величний храм, та ін. [10].

У християнстві саме поняття паломництво виникло в зв'язку з подорожами для поклоніння місцям, пов'язаним з ім'ям Спасителя. У своєму первісному значенні, паломництво – це відвідування Святої Землі.

Що стосується основних релігій, то християни, мусульмани і євреї за Святу Землю шанують територію древньої Палестини – центр і зосередження святинь знаходиться в Єрусалимі – де один з храмів одночасно ділять кілька релігійних конфесій.

Релігійні туристи країн колишнього СРСР відправляються в основному в Грецію, Ізраїль, Італію, Францію, Кіпр – країни, де є православні святині.

Грецька історія туризму веде відлік з XV століття, з перших християнських паломництв. У християнській традиції визначилися основні паломницькі маршрути по землі Греції: на священну гору Афон, на острів Патмос, в «небесні» монастирі Метеори.

Найбільше паломників їде в Ізраїль. На цих древніх землях отримали початок і розвиток три великі світові релігії – християнство, іудаїзм, і іслам, і тут на кожен квадратний кілометр припадає величезна кількість релігійних та історичних пам'яток [10].

Туристів приваблює можливість побачити святині відразу декількох релігій. По камінню цього міста ходили такі великі люди як патріарх Авраам, цар Давид, пророки Ісус Христос і Мухаммед, імператори Риму та Візантії, воїни-хрестоносці. Єрусалим став одним з головних місць

паломництва ще в давнину, причому до цих пір найбільш відвідуваними є Храм Воскресіння і Голгофа, церква Святої Єлени, Гефсиманський сад та інші святі місця.

Передбачається, що незабаром християни-туристи після прибуття в Ізраїль отримуватимуть спеціальні релігійні сертифікати. Це нововведення покликане збільшити число учасників паломництва по Святій Землі і надати Єрусалиму особливий статус, подібний Мекці. Близько двох мільйонів людей щорічно здійснюють хадж до Мекки, де збираються мусульмани з усього світу, а хвилювання віруючих нескінченно велике. У міністерстві з туризму в Ізраїлі вважають, що Єрусалим може стати «Меккою для християн». У програмі заплановано вручати сертифікат паломника християнам, який відвідав такі святині як Хресна дорога, храм Гробу Господнього, Назарет і Віфлеєм. Документ покликаний засвідчити факт святого паломництва.

Християнське паломництво налічує сотні, якщо не тисячі святих місць. Багато з них є місцями видінь. Найбільш відомі місця – Лурд (Франція) і Фатіма (Португалія). Інші місця набули популярності після різних чудес – реальних або передбачуваних [10].

Деякі місця не славляться надприродними подіями, але є центром духовного життя, часто протягом століть. Іноді мальовничість місць паломництва так приваблює туристів, що релігійний характер місця відтісняється на другий план (наприклад, абатство Мон Сен-Мішель, Франція).

Містечко Лурд знаменитий гротом, в якому, за легендою, з'явилася в 1858 році Божа Матір, а також цілющим джерелом, розташованим неподалік від місця, де це «чудо» відбулося. Лурд – це святилище Богоматері популярне серед віруючих, як місце лікування. Тут є особливе Лікарське бюро, співробітники якого, користуючись суворими критеріями, перевіряють кожен факт зцілення [10].

Фатіма – невелике містечко в 200 кілометрах від Лісабона, куди щороку приїжджає близько мільйона паломників. Паломники прибувають в місто в основному 13 травня, а також кожне 13 число наступних п'яти місяців. Сама дата пов'язана з явищем Діви Марії – 13 травня 1917 року тут трьом юним пастухам явилась свята Діва Марія.

Місто Ченстохов (Польща) є одним з найбільших в світі місць релігійного культу і центром паломництва. На Ясній Гурі, в храмі монастиря зберігається ікона Божої Матері Ченстоховської, шанована в Польщі як чудотворна, звана також «Чорною Мадонною», її історія починається в середньовіччі. Авторство ікони легенда приписує євангелісту Луці, який написав її в Назареті, на кришці столу з дому святого сімейства. Щороку 15 серпня тут збираються сотні тисяч паломників, які прийшли пішки з усіх куточків країни, щоб поклонитися іконі Богородиці. Це історичний комплекс: тут зберігаються найцінніші твори мистецтва, які свідчать про історичне минуле народу, держави і польської культури. До Ясногорській базиліці з північного боку прилягає каплиця, в якій знаходиться чудотворна ікона – символ культу і ціль паломництва. Християнські святині розташовані також в Італії, Ватикані, Португалії, Україні, інших країнах світу.

- Релігійний туризм в ісламі.

Іслам – панівна релігія на Близькому Сході, у деяких місцевостях Африки й Азії [6]. Велика ісламська громада є в Китаї, на Балканському півострові у Східній Європі й РФ. Є також великі ісламські громади серед іммігрантів в інших частинах світу, наприклад, у Західній Європі [10]. Близько 20% мусульман живуть у країнах арабського світу (рис. 5).

Майже всі мусульмани належать до однієї з двох головних течій, Сунізму або Шиїзму [11]. Сьогодні у світі приблизно 85% сунітів і 15% - шиїтів.

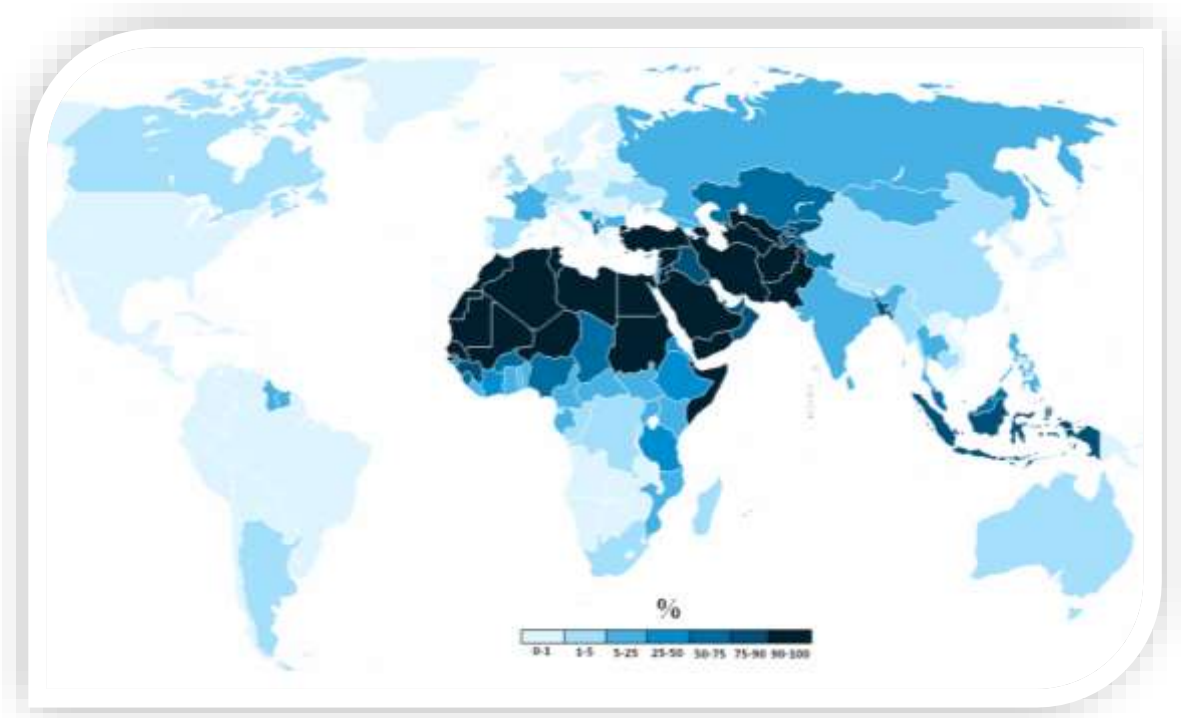

Рис.5. Мусульманське населення країн світу

Головні святині ісламу знаходяться в Саудівській Аравії, в містах Мекка і Медина. Це єдині міста в світі, доступ до яких дозволений віруючим тільки однієї релігії. Не мусульманам суворо забороняється доступ до цих міст. Для мусульман істинний центр паломництва знаходиться в Мецці, – місті, розташованому в Хіджазу (область Саудівської Аравії). У Мецці, в цьому стародавньому центрі торгівлі та релігійному центрі арабських племен, народився, жив і почав свою проповідь засновник ісламської релігії Пророк Мухаммед. Рятуючись від переслідувань співвітчизників, які відмовилися увірувати в єдиного Аллаха, Мухаммед в 622 р. н.е. здійснив переселення в оазис Ясріб (пізніше названий Медіною).

Згідно з канонами ісламу, в число моральних принципів мусульманина покладені п'ять основ, серед яких паломництво в Мекку. Там є святе місце – мечеть Аль-Хараам. У цьому місці знаходиться Кааба – це святилище в вигляді великого куба з сіро-зелених гранітних блоків. В основі покладений квадрат, одна діагональ якого спрямована з півночі на південь, а інша із заходу на схід. В одному з кутів Кааби укріплений чорний камінь.

Головна дія в кульмінації паломництва – вчинення повордження Кааби в напрямку проти годинникової стрілки і дотик до чорного каменю. Аль-Хара одна з найбільших мечетей в світі, відвідують до 2 млн. паломників [11].

Другим за значенням для мусульманського паломництва є місто Медина, розташований в 300 км від Мекки. У Медині іслам набув характеру самостійної релігії. Тут же були закладені основи ісламської держави, першою столицею якого і стала Медина. Тут похований сам пророк. Вважається, що кожен, хто робить хадж до Мекки, повинен відвідати і Медину (бажано до Мекки), оскільки Мухаммед заповів кожному прочанинові відвідати його могилу. Значна кількість Святих місць ісламу є і в Єрусалимі. Це храм, іменованій Купол Скелі, восьмикутна мечеть, святе місце, куди був принесений пророк Мохаммед під час нічної подорожі з Мекки в інші віддалені мечеті.

- Релігійний туризм в буддизмі.

Нині у світі є близько 360 млн. мирян, які сповідують буддизм, і близько 1 млн. ченців та черниць (рис.6). В Україні є близько 60 буддійських громад згідно релігійно-інформаційної служби.

Рис.6. Поширення буддизму у світі

Один з центрів буддизму розташований високо в Тибеті в м. Лхаса. Тут знаходиться монастир і палац Далай-лами – духовного глави буддистів. У палаці, побудованому в XVII ст., налічується понад 1000 приміщень, 10 тисяч предметів поклоніння і 20 тисяч статуй. До 1959 року Палац був зимовою резиденцією Далай-лами. Після вигнання з країни китайськими комуністами він поїхав до Індії [10].

У м. Канді (Шрі-Ланка) розташована інша святиня буддійського світу – лівий ікло Будди, який сюди потрапив через багато століть після кремації тіла Будди. Щороку в кінці липня – початку серпня з нагоди винесення священної реліквії з храму збираються буддисти з усього світу, і протягом 10 днів проходить барвисте свято. Місто Нара (Японія) – один з найбільш шанованих міст серед буддистів. Його відвідують близько 3 млн. паломників в рік. Тут побудовано кілька буддійських храмів. Найголовніший з них – храм Тодаіцзи (перекладається як «Великий східний храм»), в якому є статуя Будди Дайнити, одна з найбільших в світі статуй (22 метри заввишки).

У 543 р. до н.е. на території сучасного міста Лумбіні (Непал) народився Сіддхартха Гаутама, який згодом став Буддою. Тут нараховується понад 20 буддійських монастирів.

Інший центр паломництва буддистів – м. Бодхгая (Індія). Тут Далай-лама щорічно читає лекції. У Бодхга є багато монастирів, побудованих буддистами і їх шанувальниками з багатьох країн Південної та Південно-Східної Азії [12].

У м. Дхармасала (Індія) знаходиться резиденція Далай-лами – глави буддистів Тибету і тибетського уряду у вигнанні.

В цілому, після того як Тибет став автономною областю Китаю, саме в Непалі найкраще збереглися в безперервній традиції буддистські святині і реліквії.

Роль і значення розвитку релігійного туризму в міжнародній практиці.

З середини ХХ століття туризм являє собою активно розвинений сектор світової економіки. Туризм перетворився в масове соціально-економічне явище міжнародного масштабу. Будь-яка церква заохочувала паломництво, так як це підвищувало її авторитет, сприяло поширенню віри світом і давало значний прибуток. Сьогодні майже кожен храм має свій досвід проведення паломницьких поїздок або походів по святинях [13].

Виділяють 13 великих районів паломництва в світі:

- 1) Європа – панує католицизм і протестантизм (включаючи його численні течії);
- 2) Північна Америка – домінує християнство, воно доповнюється іншими численними релігіями;
- 3) Латинська Америка – переважає християнство і традиційні народні вірування корінного населення;
- 4) Північна Африка – переважає іслам;
- 5) Східна і частково Західна Африка – переважає іслам і центри християнства і традиційних народних вірувань;
- 6) Західна Азія – домінує іслам, анклав християнства і іудаїзму;
- 7) Південна Азія – домінує індуїзм, великі райони ісламу, центри буддизму, джайнізму;
- 8) Південно-Східна Азія – переважає буддизм, так само поширений іслам, християнство;
- 9) Східна Азія – панує буддизм разом із конфуціанством, синтоїзмом, є центри християнства та ісламу;
- 10) Середня Азія (Тибет) – панує іслам;
- 11) Центральна Азія – домінує буддизм;
- 12) РФ – переважає християнство з анклавами ісламу і буддизму;
- 13) Австралія та Океанія – панує християнство в поєднанні з місцевими релігіями [12].

Паломники залишають в країні відвідин значну частину взятих в дорогу грошей. Під час «великого свята жертвопринесення» («курбан-байрам») туризм є основним засобом заробітку населення Мекки, Медини і інших релігійних центрів. Нерідко грошові суми бувають дуже великі. Так країни Південно-Східної Азії, в яких переважає мусульманське населення (Малайзія, Індонезія), незважаючи на доходи від в'їзного туризму мають дуже малий, хоча і позитивний туристський баланс [13].

Якщо розглядати географію релігійного туризму, то можна виділити деякі особливості.

По-перше, активна зона циркуляції прочан включає, перш за все, більшу частину Західної і Південної Європи, Північної Африки, Південно-Західну, Південну і Південно-Східну Азію. Значні райони світу, наприклад, країни Латинської Америки чи Африки міжнародним паломництвом з низки соціально-історичних причин майже охоплені.

По-друге, основні релігійні потоки йдуть із заходу на схід. В останні роки з'явився досить значний потік пілігримів в меридіональному напрямку – з країн СНД в ісламські релігійні центри.

По-третє, зона християнсько-католицького паломництва локальна, компактна і має кращі умови для подорожей в порівнянні з зонами паломництва інших конфесій. Значна частина католицьких центрів відвідується не лише з релігійними, але і з освітньо-культурними цілями в рамках пізнавального туризму. Релігійні центри – це ще і пам'ятники архітектури, живопису, історичні місця. Багато релігійних обрядів і свята будь-яких конфесій сприймаються туристами як культура народу, цікава форма фольклору [12].

В останні десятиліття зріс інтерес до традиційних східних релігій – конфуціанства, даосизму, буддизму.

Релігійний туризм може здійснюватися лише з паломницькими, але і з науковими теологічними цілями. Поїздки фахівців – теологів, як правило, нечисленні, але нерідко тривалі і розширюють географію релігійного

туризму. Об'єктами вивчення можуть бути складні релігійно-філософські конфесії, зооморфізм, фетишизм, шаманство. Потік релігійного туризму представлений також місіонерами і служителями церкви, здійснюють ті чи інші контакти.

В цілому, будь-яка церква заохочує релігійний туризм, що часто знаходить законодавчу підтримку у держави, наприклад, у вигляді охорони історичних пам'яток, зниження податків, створення об'єктів інфраструктури (доріг, готелів). Чимало громадських організацій і фондів надають різноманітну допомогу в організації релігійного туризму. Деякі туристичні фірми спеціалізуються на паломництві.

В даний час зміст і призначення багатьох культових об'єктів набуває особливого сенсу, вони стають об'єктами поклоніння та об'єктами пізнання. Це говорить про те, що релігійні цінності – це частина культурної спадщини та об'єкти туризму. Потрібно зберегти національну специфіку і всесвітній досвід релігійного туризму, а також забезпечити подальший його розвиток.

Висновки до 1 розділу

1. Термін «релігія» починає вживатися лише в XV-XVI ст. В сучасних українських словниках латинське поняття *religio* тлумачиться як «набожність, святість, предмет культу» або «совісність, добросовісність», «особливе ставлення до священного, яке охоплює релігійні почуття, благочестя, набожність, богошанування, культ». Сучасна релігієзнавча література наводить понад сімдесят різноманітних визначень терміна «релігія», а також десятки теорій його виникнення.

Єдиного визначення поняття «релігія» не існує. Однак у науковців є єдність у тому, що релігія, як специфічний феномен пов'язана з людським буттям, сутністю мислячої людини, коли вона виокремилась із природного тваринного середовища. Отже релігія – особлива система світогляду та

світосприйняття конкретної людини або групи людей, набір культурних, духовних та моральних цінностей, що обумовлюють поведінку людини.

Розглянуто основні риси трьох світових релігій: християнство, буддизм та іслам. У науці існує класифікація релігій залежно від різних класифікаційних ознак: за наявністю або відсутністю Бога-творця, релігії ділять на метафізичні та емпіричні; за територіально етнічною ознакою релігії поділяються на племінні, національно територіальні та світові; за кількістю богів релігії підрозділяють на монотеїстичні і політеїстичні релігії; за наявністю ряду спільних рис релігії поділяють на західні та східні.

2. Під релігійним туризмом слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичного для них середовища. Релігійний туризм є складовою частиною сучасної індустрії туризму і підрозділяється на два основні різновиди: паломницький туризм; релігійний туризм екскурсійної пізнавальної спрямованості. Паломництво – прагнення віруючих людей поклонитися святим місцям. Паломницький туризм визначають як сукупність поїздок представників різних конфесій з паломницькими цілями. Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості передбачає відвідування релігійних центрів, в яких туристи зможуть побачити релігійні об'єкти – діючі культові пам'ятники, музеї, відвідати богослужіння, взяти участь в медитаціях і інших релігійних заходах. Цей вид туризму тісно взаємопов'язаний з науковим туризмом релігійної спрямованості.

3. В даний час зміст і призначення багатьох культових об'єктів набуває особливого сенсу, вони стають об'єктами поклоніння та об'єктами пізнання. Це говорить про те, що релігійні цінності – це частина культурної спадщини та об'єкти туризму. Потрібно зберегти національну специфіку і всесвітній досвід релігійного туризму, а також забезпечити подальший його розвиток.

РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ І ПАЛОМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ГРЕЦІЇ

2.1. Релігійний туризм в Греції: сутність, актуальність, дестинації

Релігійний та паломницький туризм на сучасному етапі є однією з основних складових доходів туристичної галузі Греції. Паломництво було започатковано ще в IV ст., коли християнство отримало статус державної релігії. Серед усіх релігійних конфесій у Греції домінує Грецька православна церква, православ'я визнане панівною релігією Конституцією Греції.

Грецька національна статистична служба не веде офіційну статистику щодо релігійної приналежності громадян, проте за оцінками Державного департаменту, 98% громадян називають себе православними. За даними соціологічного дослідження Євростату у 2019 році, 81% греків відповіли, що вірять в Бога, що є третім показником серед країн-членів ЄС, поступаючись тільки Мальті та Кіпру [17].

Домінуюча Грецька православна церква належить до православних церков східного обряду і посилається на кілька автокефальних церков, які мають споріднені традиції та літургії, що традиційно проводяться на оригінальній мові Нового Заповіту.

Національна автокефальна церква – Елладська православна церква, її предстоятель – архієпископ Ієронім II (з 7 лютого 2008 р.) [14], резиденція якого розташована в Афінах. Вона посідає 11-те місце у диптиху автокефальних помісних церков. Елладська православна церква складається з 1 архієпископій та 77 митрополій, має близько 200 монастирів та нараховує 8 млн. православних віруючих із 9,6 млн. всього населення Греції. При цьому близько 700 тисяч на кожну тисячу православних віруючих належать до приходу старостильних церков у Греції [11].

Одночасно православні церкви Монастирської автономії Святої гори Афон, а також церкви деяких Додеканеських островів та Криту підпорядковуються безпосередньо Вселенському патріархату, чия резиденція розташована у Константинополі (Стамбулі) і який у Греції традиційно іменується Константинопольським.

Давні традиції православ'я у поєднанні з унікальними рисами грецького мистецтва породили сакральні шедеври світової спадщини, взяті під охорону ЮНЕСКО: 20 монастирів чернечої автономії Святої Гори на півострові Афон-Орос, 6 монастирів Метеори в Фессалії, Монастир Іоанна Богослова і Печера Апокаліпсиса на острові Патмос, монастирі Осіос-Лукас в Беотії, Дафні в Атиці, а також 9 ранньо-християнських і візантійських пам'яток в Салоніках [15].

Рис.7. Розташування об'єктів Світової спадщини на мапі Греції

Відносно нечисленні корінні мешканці деяких островів Егейського моря, які в Середні віки належали Венеціанській республіці, сповідують католицизм. Загалом їх чисельність сягає близько 50 000 осіб, переважна

більшість живе на Кікладських та Іонічних островах. В останні роки, за підрахунками дослідників, римо-католицька громада могла збільшитись до 200 тисяч у зв'язку із масовою імміграцією в Грецію.

На противагу римо-католикам, прихожани католицької церкви східного обряду, тобто уніати, іменуються романцями від самоназви Візантійської імперії. Хоча до середини 19 століття греків, які сповідували католицизм візантійського обряду не існувало, нечисленні греки-католики належали до латинського обряду. На сучасному етапі чисельність їх також незначна, сягає близько 5 000 осіб, а громада здебільшого зосереджена в Афінах. Хоча кілька приходів Грецької католицької церкви діють також в Туреччині (в Стамбулі парафія нараховує кілька десятків прихожан), країнах Західної Європи, парафіянами яких переважно є греки-емігранти.

Громада протестантів у Греції, в тому числі прихожан Грецької євангелічної церкви і Вільних євангелічних церков, нараховується близько 3 000 осіб. Церква Бога, Міжнародна церква чотиримісного Євангелія та інші п'ятидесятницькі церкви Грецького Синоду Апостольської Церкви нараховують до 12 000 членів. Незалежна вільна апостольська церква п'ятидесятників – найбільша протестантська деномінація в Греції, яка має 120 церков. Остання не веде офіційної статистики щодо кількості своїх послідовників, проте за даними Православної церкви їх нараховується близько 20 000 осіб.

Корінні мусульмани в Греції здебільшого мають турецьке походження, хоча громада грецьких мусульман також існує. У Фракії та на острові Родос, окрім греків, живуть турки-мусульмани (1,3%). Число послідовників ісламу, за наближеними оцінками, становить 97 604 осіб, або 0,95% від загальної чисельності населення, за переписом населення на 2019 рік. Чисельність мусульманів-іммігрантів нетурецького походження, зокрема албанців, оцінюється між 200 000 і 300 000 осіб.

Юдаїзм існує в Греції впродовж більше 2 000 років. Єврейська громада в Греції на сучасному етапі становить приблизно 5 500 осіб. Вона

зосереджена в основному у великих містах – Афіни, Салоніки, Лариса, Волос, Халкіда, Яніна, Трикала і Керкіра. Водночас малочисельна юдейська громада існує в містах Кавала і Родос. Юдейська громада в Греції складається з двох груп: романіоти – єврейська громада, яка виводить свою історію в Греції з античності, а також ладіно-мовні сефарди, які прибули в Грецією з Іспанії і селилися переважно в Салоніках за часів Османської імперії. Сефарди колись склали численну общину в Салоніках, проте Голокост змогли пережити не більше 5 500 осіб.

Існує у Греції й нетрадиційна релігійна течія грецького неопоганства, які поклоняються 12 олімпійським богам. Її прибічників нараховується не більше

2 000 осіб. Серед інших нечисленних релігійних течій слід зазначити Свідків Єгови, Адвентистів сьомого дня, мормонську Церкву Ісуса Христа Святих останніх днів та послідовників Саєнтології.

Основним і найвідомішим місцем паломництва всіх православних у Греції є Свята Гора Афон, яка розміщена на Афонському півострові. Її висота становить 2033 м. Перші ченці на Афоні з'явилися у I–IV ст., а великі монастирі набули розвитку переважно в VII–IX ст.

В'їзд на Святу Гору Афон для паломників також є обмеженим. Афонське керівництво видає спеціальні дозволи на відвідування Святої Гори – діамонтіріон, які можуть отримати тільки представники чоловічої статі. З 1060 р., згідно із «Золотою Буквою» Костянтина Ченця, доступ на Афон доступний не всім і не завжди, оскільки жінкам суворо заборонений вхід на територію чернечої республіки – з метою не заважати безперестанній чернечій молитві, а також наявні обмеження щодо напливу паломників чоловіків, та існують спеціальні правила поведінки, щоб не заважати ченцям звершувати молитви за весь світ. Зараз у чернечій державі налічується два десятки великих монастирів (Лавра Святого Афанасія, Ватопед, Іверон, Хіландар, Діонісіат, Кутлумуш, Пантократор, Ксіропотам, Зограф, Дохіар, Каракал, Філофей, Симонопетра, Святого Павла,

Ставроникита, Ксенофонт, Григоріат, Есфігмен, Пантелеймона, Констаніт), багато скитів і келій. Окрім того, на її території знаходиться понад 5 тис. відомих християнських об'єктів (храми, монастирі, каплиці, мощі святих угодників Божих, чудотворні ікони та цілющі джерела, місця проповіді святих подвижників тощо), які притягують до себе значні потоки паломників з усього світу. Тут знаходяться численні мощі святих угодників Божих таких, як св. Великомученика Пантелеймона, Георгія Побідоносця, святителя Іоанна Златоустого, св. прав. Анни, св. преп. Афанасія, Петра, Силувана та інших афонських і всесвітніх православних святих. На Афоні знаходяться відомі чудотворні образи Божої Матері: «Скоропослушниця», «Іверська», «Всецариця», «Троєручиця», «Млекопитательниця», «Солодке Лобзання», «Ватопедська», «Стариця», «Достойное», «Милуюча», «Закланна», «Економіса», «Благодатна» та багато інших святинь [17].

Відомим паломницьким центром Греції є Афіни, де на горі Лікавітос розміщена стародавня візантійська церква святого Георгія, а також місцевість Ареопаг, де апостол Павло виголосив свою першу проповідь. Неповдалік міста Лутракі розміщується жіночий монастир преподобного Патапія, який славиться фресками й аскетичністю черниць.

У місті Патри, в Соборі Святого апостола Андрія Первозванного зберігається його чесна глава й хрест, на якому був розп'ятий апостол. Він вважається покровителем цього міста, тому 13 грудня відзначається тут як всенародне свято. Крім того, в Патрах розміщується монастир святого Миколая Філантропінон, який був заснований у кінці XIII ст. знатним грецьким родом Філантропіносами. Фрески монастиря становлять культурно-мистецьку цінність поствізантійського періоду. У передмісті Патр - Егіо знаходиться чудотворна ікона Божої Матері Тріпіті, яка однією із найбільш шанованих святинь у Греції [16]. Важливим паломницьким центром є монастир преподобного Луки, який розміщується у Центральній Греції (в м. Беотія). В ньому знаходяться дві визначні сакральні пам'ятки Греції, які включені до списку пам'яток культурної спадщини ЮНЕСКО –

храм Пресвятої Богородиці (X ст.) й головний храм на честь преподобного Луки (XI ст.).

У древньому місті Коринф розміщується собор святого апостола Павла, де в перші віки християнства відбувалися його проповіді. На шляху з Коринфа в Калавриті розташований чоловічий монастир Мега Спілеон, де знаходиться чудотворна ікона Божої Матері, яка була написана Апостолом Лукою з воску. Поряд із містечком Калаврита розміщений Свято-Успенський монастир, де перебуває чесна глава святого Алексія, подарована монастирю в часи його розквіту імператором Еммануїлом Палеологом. Фрески собору, які дійшли до наших днів, були написані у XIII ст. великим майстром македонської іконописної школи. У монастирі збереглася велика бібліотека, яку подарував видатний грецький вчений Анфім Олімпіотіс. Монастирський комплекс у м.Топлу поєднує в собі візантійські й італійські елементи архітектурної спадщини, які були характерні для епохи Відродження. У монастирському музеї зберігається велике зібрання ікон, облачень священнослужителів, церковного посуду, рідкісних рукописів і гравюр. Важливим паломницьким центром Греції є Святі Метеори, система монастирів, що розміщуються у Метеорських горах, поблизу міста Каламбака. Вони були засновані в XIII-XIV ст. преподобним Афанасієм.

У Салоніках зберігаються мощі святого великомученика Димитрія Солунського. «Канон Димитрію Солунському» був першим твором слов'янською мовою святих рівноапостольних Кирила та Мефодія після створення ними слов'янської абетки. Багато з найперших монастирів у Києві, Володимирі закладалися в честь саме цього святого. У Салоніках знаходиться знаменитий храм Святого Іллі, виконаний в традиційному для Греції візантійському стилі, який внесений до списку пам'яток Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Також у місті знаходиться Церква Святих Апостолів, а також храм святителя Григорія палами, де зберігаються його чудотворні мощі. Найбільшу популярність серед храмів Салонік отримав

Храм Святої Софії. Крім того, в місті збереглися місця, пов'язані з проповіддю апостола Павла, коли він бував у Салоніках під час своїх місіонерських подорожей [16, 17].

Відомими паломницькими центрами є ціла низка островів, які були пов'язані з тими чи іншими історичними подіями в розвитку православ'я, а також життям святих подвижників. Наприклад, найбільш відомим є острів Патмос, на якому перебував у засланні св. апостол Іоанн Богослов і, на якому було написано його відоме Одкровення та був похоронений він сам. На Патмосі розміщується жіночий монастир «Живоносне Джерело», в якому знаходиться чудотворна ікона Богородиці «Милуюча». На цьому ж острові перебувають мощі св. апостолів Фоми і Філіпа, а також священномученика Антипи Пергамського та інших православних подвижників. Не менш відомим є острів Корфу, де спочивають мощі відомого чудотворця і цілителя святителя Спиридона Тримифунтського, а також мощі св. апостолів від 70 – Іоасона і Сосипатра, а також муч. Діви Керкіри, на честь якої було назване головне місто цього острова. Тут наявні численні чудотворні ікони Божої Матері, в тому числі «Влахернська» та «Палеокастриця». На острові Евбея поживають мощі св. прав Іоанна Руського та Давида Евбейського. На острові Егіна покояться мощі святителя Нектарія Егінського, а також знаходиться Хрисолеондійська ікона Божої Матері, яка за переданнями писана святим апостолом Лукою. На Егіні розміщується свята гора Палеохора, яка є копією святої гори Афон, де розміщується 28 діючих монастирів, храмів і каплиць, в яких знаходяться численні мироточиві ікони. На острові Липсі знаходяться багато чудотворних ікон Божої Матері та чесна глава св. преподобномучениці Параскеви Римської, а також мощі священномученика Григорія. Тінос православні паломники іменують святим островом Богородиці, де зберігається чудотворна ікона Благовіщення, до якої прочани ідуть на колінах. Тут знаходиться чудотворне джерело зі святою цілющою водою. На острові Андрос у православному монастирі перебувають відомі

чудотворні ікони Богородиці – «Корінь Ісеїв» та «Надія всіх і Поклик», а також мощі св. муч. Ніколая Лариського. Кефалонію, що на південному Заході Греції, іменують островом чудес, де щорічно на свято Успіня Пресвятої Богородиці з гір спускаються отруйні змії, які не жалять у той день людей і тварин, а також розцвітають засохлі лілії біля чудотворної ікони Божої Матері та відбуваються інші численні чудеса.

Протягом усього року у країні відбуваються релігійні святкування зі звичаями і традиціями, які пов'язані зі звершенням богослужінь та хресними ходами, пишними церемоніями, що викликає значний паломницький інтерес. Найвідомішими з усіх святкувань є Великдень та інші дванадцять свята із різноманітними релігійними заходами та народними торжествами. Особливими святами є також події на честь Пресвятої Богородиці, яка вважається покровителькою усієї Греції, Її другим уділом, після Святої Землі. Найбільш шанованим святом Пресвятої Діви - Панагії є Успіня Богородиці 28 (15) серпня, яке супроводжується різноманітними заходами по всій країні, а особливо на острові Кефалонія, де в цей день із гір спускаються отруйні змії, які нікого не кусають у це свято, а також розцвітають засохлі лілії біля чудотворної ікони Божої Матері, відбувається невеликий землетрус під час хресного ходу та з чистого неба йде дощ. Цей острів отримав назву острова православних чудес. Окрім того, кожне село і місто з особливим розмахом святкує іменини своїх святих покровителів. Загальнонаціональним є свято на честь святого великомученика Димитрія та святителя Спиридона Тримифунтського, мощі останнього покояться на о. Корфу.

Тисячі мандрівників захоплюються візантійським та поствізантійським мистецтвом релігійного характеру – іконами, фресками та мозаїкою, культурною спадщиною минулого, що свідчить про відданість традиціям і зв'язку між мистецтвом і релігією. Великі Візантійські музеї в Афінах, Салоніках, Яніні, Кастор'ї приваблюють туристів багатством і якістю своїх унікальних експонатів.

Грецію щорічно відвідують паломники не тільки з православних країн – Сербії, Болгарії, Молдови, України, Білорусії, Грузії, РФ, країн колишньої Югославії, та й республік Балтії, США, Канади, Аргентини, Бразилії, Австралії, Німеччини, Франції, Японії та Китаю. За оцінками фахівців, Греція посідає 15 місце у світовому списку найбільш відвідуваних країн світу. За офіційними даними, до неї приїжджає понад 20 млн. туристів у рік, серед яких третина – це паломники, тому керівництво держави буде й надалі стимулювати розвиток релігійного туризму [17].

Стратегія розвитку релігійного туризму в країні була розроблена й Синодальним офісом Грецької Православної Церкви (ГПЦ). Вона передбачає збереження, демонстрацію та розвиток релігійних святинь, монастирів і храмів, а також спрощення процесу відвідування цих об'єктів. Також ведеться робота з більш тісної взаємодії Синодального офісу ГПЦ з державною владою, церквами, іншими організаціями та органами влади як у Греції, так і за її межами. Тобто його основне завдання - рекламувати, показувати та розвивати основні паломницькі центри в країні, а також зробити так, щоб паломникам -туристам було легше й простіше відвідувати їх. Водночас, грецька конституція й законодавство поки що не дають змогу Синодальному офісу ГПЦ виконувати функції туристичних агенцій та операторів, щоб допомагати туристам у пошуку турів і розміщення, що практикується, наприклад, в інших країнах [17].

Розвиток цілорічного паломницького туризму в Греції входить у стратегію не тільки церкви, а й офіційної влади, що передбачає розвиток релігійного туризму у всіх його проявах і видах. Паломницький туризм не пов'язаний із кліматичними умовами: екскурсії до святих місць можна організовувати протягом усього року. Під час великих релігійних свят церкви та монастирі прикрашаються, відбуваються урочисті богослужіння, що збільшує їх привабливість для іноземних паломників і туристів. Відпочинковий туризм у Греції, як і в Ізраїлі, тісно пов'язаний з культурно-пізнавальним, а також зачасту із релігійним, адже рекреанти перебуваючи в

місцях відпочинку, відвідують найбільш відомі релігійно-паломницькі центри та святі місця. Тому розвиток релігійного туризму сприяє економічному підйому приймаючого мандрівників регіону. Паломники готові відвідувати святі місця в будь-який час року, що робить цей напрям туристичного бізнесу досить вигідним. Організація поїздок для віруючих людей, незважаючи на їх схильність до аскетичного способу життя, вимагає поліпшення інфраструктури. У свою чергу, це позитивно відбивається на рівні працевлаштування місцевого населення і загалом сприятливо позначається на соціально-економічному стані всього регіону [18].

Серед основних проблем розвитку паломницького та релігійного туризму в Греції, на нашу думку, слід вказати: фактичну відсутність рекламно-інформаційної продукції та просування релігійного туризму в Греції на міжнародному ринку турпослуг (як відомо, Греція більше відома як центр пляжного та екскурсійного туризму), відсутність системи управління релігійним туризмом (ГПЦ не має офіційних повноважень займатися забезпеченням паломницьких турів), недостатню кількість гідів зі знанням другої іноземної мови (крім англійської), порівняно висока вартість грецьких паломницьких турів. Незважаючи на те, що Греція є однією з найлояльніших країн Шенгенської зони, проблемним аспектом здійснення паломницьких подорожей до країни є отримання візи. Грецькі посольства та консульства вимагають представлення від потенційного відпочивальника чи паломника значної кількості документів, які посвідчують його платоспроможність і фінансову можливість убезпечення свого перебування на території їхньої країни, а також папери, що свідчать про майновий статок особи, яка збирається подорожувати її територією. Сучасна Греція загалом орієнтується на більш багатих відпочивальників, тобто усі зусилля держави спрямовані на те, щоб у сучасних умовах складного економічного розвитку в країну приїжджали не значне число туристів, а більш заможні представники іноземних туристів, наприклад, німців, австрійців чи бельгійців, які залишають у десятки разів більше

валюти в країні поодинці, ніж колективні групи відпочивальників із країн колишнього соціалістичного табору, у тому числі й України.

Таким чином, Греція є одним із найбільших центрів релігійного туризму в світі. Православні святині, які розміщені на території країни, щороку приваблюють значну кількість туристів, які відвідують Грецію з метою паломництва або з пізнавальними турами релігійної спрямованості. Вплив релігійного туризму на економіку країни є суттєвим, він забезпечує розвиток, насамперед, самих релігійних центрів і територій, де знаходяться видатні християнські святині. Досвід розвитку паломницького туризму в Греції, безумовно, є корисним для України й потребує подальшого наукового дослідження [17, 18].

2.2. Релігійний туризм в Україні: сутність, актуальність

Україна має унікальні передумови щодо розвитку релігійного туризму як екскурсійного, так і паломницького напрямів. Релігійний туризм вважається історично першим видом туристичних подорожей, що може бути віднесений до періоду формування світових релігій.

В Україні налічується 142 собори, 1298 церков, 255 костьолів, 156 монастирів, 57 синагоги, 14 мечетей, 26 святих місць [19]. Логічно припускати, що кількість релігійних туристів і екскурсантів буде пропорційною числу цих храмів по областях і регіонах України. Тобто три чверті потоку релігійного туризму буде спрямовано в Західну і Центральну Україну, близько 14% сконцентровано у східних областях і менше 10% – на півдні країни (табл. 2.1.).

Визначити фактичну кількість релігійних туристів і екскурсантів в Україні неможливо, оскільки з цього виду туризму відсутні як статистика, так і аналітичні дослідження. В державному статистичному бюлетені з туризму враховуються лише організовані туристи і екскурсанти, які оформили путівки в українських тур агентствах; самодіяльні туристи і

екскурсійні бюро в облік не потрапляють. В таблиці 2.1. зафіксовано тільки три мети – службова поїздка, організований туризм, приватна поїздка. В таблицях «в'їзний туризм» релігійні поїздки включено в графу «інші» разом з культурним та спортивним обміном.

Таблиця 2.1

Розподіл храмів і офіційного туристичного обслуговування по регіонах України в 2019 році

Регіон України	Храми		Обслуговано туристів тур фірмами (осіб)				
	Кількість	%%	Усього	Внутріш- ніх	Виїзних	в'їзних (іноземн их)	Екс- кур- сантів
Україна	1916	00,0	1814827	301865	1498412	14550	64985
Захід	745	38,9	187892	108168	75033	4691	22773
Львівська	178	9,3	93083	41870	48568	2645	11596
Тернопільська	133	6,9	3281	1603	1623	55	30
Івано- Франківська	111	5,8	62525	57049	1452	1324	3112
Чернівецька	89	4,6	9861	1636	8119	106	300
Закарпатська	87	4,5	7010	2800	4197	13	1586
Рівненська	87	4,5	3580	742	2837	1	720
Волинська	60	3,1	8552	2468	5537	547	5429
Центр	724	37,8	1530917	170484	1351737	8691	30053
Черкаська	110	5,7	2569	920	1649	-	9107
Чернігівська	103	5,4	2818	195	2623	-	186
Сумська	98	5,1	5556	3155	2397	4	1824
Київська	88	4,6	6088	952	5136	-	337
м. Київ	79	4,1	1483260	153243	1321368	8649	5747
Хмельницька	73	3,8	11130	2258	8272	-	5823
Вінницька	60	3,1	11993	7924	4027	42	4188
Житомирська	53	2,8	2527	482	2045	-	808
Полтавська	42	2,2	2880	144	2735	1	334
Кіровоградська	18	0,9	2096	611	1483	-	2300
Схід	265	13,8	54373	11919	42417	37	5567
Харківська	135	7,0	14277	2226	12045	6	1751
Запорізька	53	2,8	16002	4571	11400	31	1756
Дніпр-ка	44	2,3	20851	3317	17534	-	2040
Донецька	20	1,0	2793	1741	1052	-	20
Луганська	13	0,7	450	64	386	-	-
Південь	119	6,2	41645	11294	29225	1126	6592
Миколаївська	48	2,5	4642	511	4131	-	125
Одеська	48	2,5	32853	8914	22813	1126	4478
Херсонська	23	1,2	4150	1869	2281	-	1989

За статистикою у 2019 році в Україну прибуло 64756 осіб з метою відвідання релігійних святинь. З них 41700 осіб (64,4%) були ізраїльтяни, 8200 осіб – росіяни, близько 3000 – поляки, 2300 – білоруси, 800 – словаки, 700 – молдавани [19]. Тобто з усього в'їзного потоку в 21 млн. осіб на релігійний туризм прийшлося лише 0,3%.

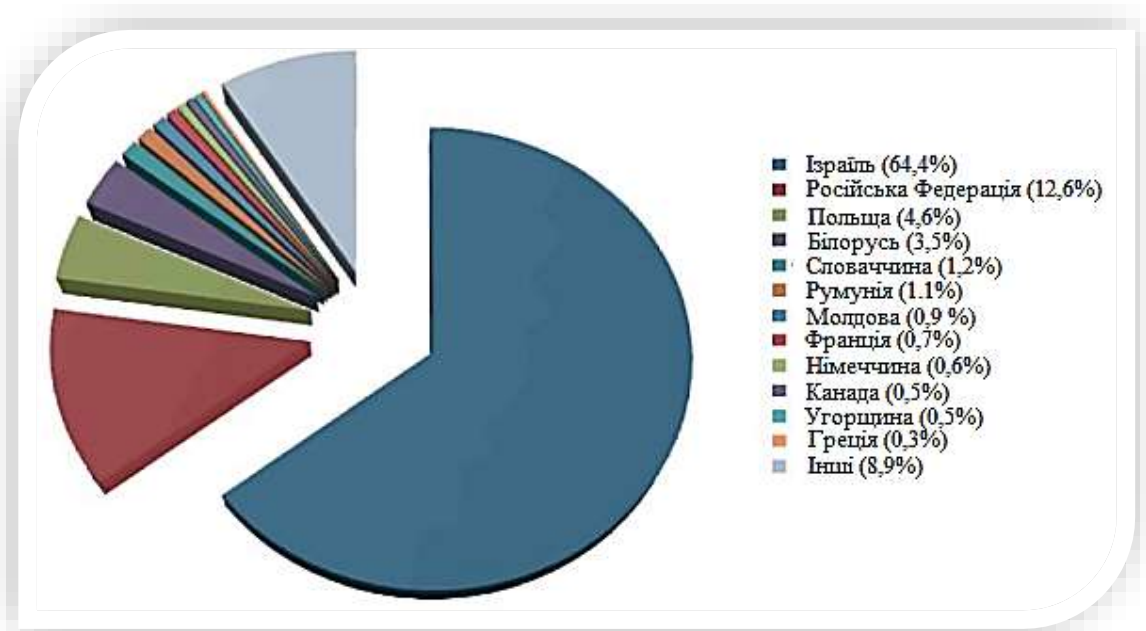

Рис.8. Поїздки іноземців в Україну з релігійною метою

Найбільший паломницький потік до України формують іудеї, що прямують до синагог та цвинтарів Києва, Львова, Жовкви, Белза та представники однієї з гілок іудейства (хасидів), які відвідують Меджибіж, де працював і був похований засновник хасидизму Бел Шем Тов, могили Рабі Нахмана в Умані, Леві Іцхака в Бердичеві, Мордехая Тверського в Житомирі, Іехія Міхеля у Новоград-Волинському та ін. [20].

Другим за кількістю прочан є паломницький потік з РФ до православної Києво-Печерської, Почаївської, Святогірської лавр та православних монастирів України: Троїцького, Єлецького Успенського, Данівського Георгіївського, Святотроїцького у Корці, Межиріцького, Святобогоявленського у Кременці, Святогірського Свято-Успенського у

Зимному, Святотроїцького у Густині, Спасо-Преображенського, Мгарського, Топловського у Сімферополі.

Третім за величиною є потік прочан з Польщі до католицьких та греко-католицьких святинь. Об'єктами паломництва переважно виступають храми Львова, Жовкви, Белза, Білої Церкви, Бердичева, Полонного та інших міст переважно Західної України. Етнічними українцями, що емігрували до Польщі під час комуністичних репресій особливо часто відвідуються релігійний комплекс у Зарваниці, Крехівський Василіанський монастир, Унівський монастир та інші святині Західної України [21].

Паломницькі потоки зі сусідніх країн: Білорусії, Словаччини, Румунії, Молдови формуються в переважній більшості етнічними українцями, які в силу свого прикордонного положення стали мешканцями інших країн і тепер є паломниками різних конфесій України.

У 2019 році Україну відвідали 138 тис. іноземців з метою «туризм» і 720 тис. – з «іншою» метою (культурний та спортивний обмін, релігійна, інша). Якщо припустити, що частка релігійних туристів серед них досягає середньосвітового показника в 15-20%, тоді кількість іноземних релігійних туристів в Україні не перевищує 115-150 тис. осіб.

Статистика свідчить, що у 2019 році 2275 тис. українців виїжджали у приватні поїздки, 185 тис. – у службові, 207 тис. – в організовані туристичні. З них 1498 тис. мали путівки українських тур агентств (88% – київських тур агентств). З них тільки 84 тисячі осіб (5,6%) їхали з «іншою метою», в яку потрапляє і мета релігійна.

Оскільки 72% громадян України складають православні, то головним має бути паломницький і релігієзнавчий потік до Святої землі – в Ізраїль і Палестину. Однак з огляду на рівень доходів населення, перше місце займає паломницький потік до РФ до її лавр, монастирів і чудотворних ікон, тим більше, що значна частина православних України підпорядкована московському патріархату. Тут слід зазначити, що віруючі Київського патріархату паломництва в РФ вже багато років не здійснюють [12].

Третій напрямок православного паломництва з України – це Греція і Туреччина (колишня Візантія, де діяли багато з апостолів і святих), четвертий напрямок – інші православні країни (Румунія, Болгарія, Сербія, Білорусь).

Також відомо, що значна частина українців, відпочиваючих в Туреччині, Греції, Болгарії не по категорії «інші», здійснює там релігійно-пізнавальні екскурсії по святих християнських місцях. Це, наприклад, поїздки на Афон в Греції, в Міру (Демре) і Ефес в Туреччині, тощо.

Релігійність українських греко-католиків і римо-католиків, що складають 16% населення країни, вдвічі-втричі вище, ніж у православних. Тому кількість релігійних поїздок серед них пропорційно вище і таким чином має дорівнювати числу православних паломництв. Закордонні релігійні поїздки католиків спрямовано переважно до європейських країн, бо там розташовано 20 найбільших католицьких паломницьких центрів; поїздки до Святої землі відходять на другий план [22].

Визначити кількість внутрішніх релігійних туристів також можливо лише приблизно. Тут слід орієнтуватися на розходження в релігійності населення, бо з цим безпосередньо пов'язані і паломництво, і релігійно-пізнавальний туризм (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2
Релігійний склад населення України (оцінка 2019 року)

	Тисяч прихильників	% у населенні	Тисяч осіб щотижнево	% від віруючих
Усього населення	42759	100,0	-	-
Українська православна церква Київський патріархат (УПЦ-КП)	18656	39,8	3350	18%
Українська православна церква Московський патріархат (УПЦ-МП)	13871	29,4	1800	13%
Українська автокефальна православна церква (УАПЦ)[17].	1313	2,8	140	11%
Українська греко-католицька церква (УГКЦ)	6609	14,1	2700	41%
Римсько-католицька церква (РКЦ)	797	1,7	440	55%
Протестантизм	1125	2,4	820	70%
Усього християн	41000	87,4	9250	20%
з них православні	33750	72,0	5290	16%
Мусульманство	281	0,6	-	-
Юдаїзм	94	0,2	-	-
Інші	94	2,1	-	-
Невіруючі	984	6,9	-	-

В Україні після 80-річного атеїстичного «виховання» рівень релігійності впав до мінімуму. Однак згідно останній оцінці 87,4% жителів України (41 млн. осіб) називають себе християнами. Проте активними віруючими, що відвідують церкву щонеділі, є близько 9,2 млн., або 3,5 млн. осіб.

За 2019 рік кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності Україні, склала 1815 тис. (виїжджали за кордон – 1498 тис., внутрішні туристи – 302 тис.), та кількість екскурсантів склала 65 тис. Тобто врахований внутрішній турпотік склав 2,2 млн. осіб.

Центром паломництва загальнодержавного рівня є Київ, де зосереджені святині православ'я, діють собори та центри управління усіх релігій та конфесій. Києво-Печерська Лавра, Софійський, Володимирський і Михайлівський собори як екскурсійні об'єкти відвідуються практично всіма гостями Києва - як організованими, так і самодіяльними туристами, незалежно від їх конфесії і національності [12].

За даними Головного управління статистики міста Києва, починаючи з 2009 року столиця щорічно приймає близько 1,83 млн. туристів. У 2013 році Київ відвідали рекордні 2,42 млн. осіб. Кількість українців, які побували в столиці, було майже рівним кількості іноземних гостей: відповідно 903 і 927 тис. осіб. У 2019 році столицю відвідало близько 890 тисячі іноземних туристів, у тому числі 142 тис. росіян, 89 тис. ізраїльтян, 64 тис. білорусів, 59 тис. американців.

У 2019 році Львів відвідало близько 2 млн. гостей. Майже 70% гостей (68% - внутрішні туристи, 79% - іноземні) приїжджали до Львова з метою відпочинку та дозвілля. Дозвілля туристів на 78% становить відвідування кафе і ресторанів, 72% - самостійні прогулянки по місту, 60% - відвідування музеїв і виставок, 36% - екскурсії містом у супроводі гіда, 34% - відвідування релігійних об'єктів. Частку релігійнознавчого туризму у загальному турпотіці - 1/3. Отже, кількість релігійних туристів у місті склала близько 700 тис. осіб.

Регіональним центром паломництва Правобережної України є Свято-Успенська Почаївська Лавра в місті Почаєві Тернопільської області – другий після Києво-Печерської Лаври відомий православний храм московського патріархату. Тур в Почаївську лавру переважно цікавий для православних, під час якого організовується огляд святинь Лаври. Віруючі можуть доторкнутися до Чудотворної ікони Божої Матері, відвідати склеп з мощами Іова та Амфілохія і розташований поруч Свято-Духівський Почаївський Скит, піднятися на Божу гору і набрати води з джерела Святої Анни. Експерсії в Лавру організовано з усіх обласних центрів країни. Кожного року її відвідують близько 500 тис. туристів, усі вони розглядатися як релігійні.

Регіональним центром православного паломництва Лівобережної України є Свято-Успенська Святогірська Лавра, третя в Україні. У лаврі зберігаються три чудотворні ікони Божої матері – «Святогірська чудотворна», «Казанська» і «Троєручица». Лавра являє собою величезний комплекс, ідеальний для паломництва. При Лаврі є готель з безкоштовним перебуванням протягом 3 днів, трапезна, музей, проводяться експерсії. На святкування на честь Святогірської ікони Божої Матері 30 липня прибуває близько 10000 паломників із «всієї Святої Русі» [22].

Місто Святогірськ являє собою курорт; у ньому розташовано 59 закладів розміщення туристів, санаторно-курортних, оздоровчих і рекреаційних та 24 дитячих оздоровчих заклади. В оздоровчий сезон місто приймало на оздоровлення та відпочинок близько 1,2 млн. осіб. Практично усі відпочиваючі відвідували Лавру.

Найбільшим центром паломництва являється Зарваниця – невеличке село за 60 км від Тернополя, але один з 15-ти світових Маріїних центрів, визнаних католицькою церквою. Тут, на місці явлення Діви Марії знаходиться чудотворна ікона Зарваницької Божої Матері – одна з якнайдавніших в Україні. Ікона випромінює неймовірне тепло, має величезну силу, не раз зупиняла ворожі напади, а вода з джерела зціляла

калік і хворих. Статус паломницького центру Зарваниця має з XVII століття, відновлена вона в післярадянські часи. Для тисяч прочан облаштоване Співоче поле на 50 тис. осіб, автостоянка, молодіжні центри. Від травня до глибокої осені тут відбуваються фестивалі. Готелів і ресторанів тут немає - паломники зупиняються і харчуються у місцевих жителів. Проща до Зарваниці часто здійснюється традиційно – пішки з Тернополя. Буває, пішки йдуть зі Львівщини і Закарпаття. Інколи на прощу збирається до на півмільйона людей. Безумовно, що усі ці люди – релігійні туристи [23].

Також новим великим паломницьким центром греко-католиків став Джублик – урочище біля села Нижнє Болотне в Іршавському районі Закарпатської області. На сьогодні в урочищі засновано два монастирі, побудовано літню відпустову церкву, готель, будинок для паломників. Над джерелом де з'явилася Богородиця стоїть дерев'яна каплиця Матері Божої, а довкола святилища встановлено Хресну Дорогу. Кожного місяця 26-27 числа в Джублику проходять відпустові дні та прощі, а на річницю об'явлення з 24 по 27 серпня до Джублика з'їжджаються тисячі паломників з України і світу, проводиться з'їзд християнської молоді. Зі Львова до Джублика встановлено найбільшу у світі (300 км) Хресну Дорогу.

2.3. Аналіз стану україно-грецьких туристичних відносин

Греція визнала незалежну Україну 31 грудня 1991 року. Обидві країни встановили дипломатичні відносини в 1992 році. Греція відкрила посольство в Києві в 1993, генеральні консульства діють у Маріуполі та Одесі. Україна відкрила посольство в Афінах, а з квітня 2004 року діє генеральне консульство в Салоніках. Обидві країни - повноправні члени Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Організації Чорноморського економічного співробітництва. Важливий фактор зміцнення дружніх відносин – інтенсивні гуманітарні зв'язки та наявність

української громади в Греції та грецької громади в Україні. Громадяни Греції мають право безвізового в'їзду в Україну до 90 діб впродовж 180 діб.

У Грецію не потрібна віза для українців із біометричним закордонним паспортом (в'їхати можна і без нього). З туристичною метою можна перебувати у Греції до 90 днів. Для громадян України повністю відмінено Covid-19 обмеження при в'їзді до Греції незалежно від країни відправлення. Якщо турист хоче в'їхати в Грецію за не біометричним паспортом з країн, що не входять до Шенгенської зони, то він повинен мати візу [25].

Історія грецько-українських відносин.

31 грудня 1991 р. – визнання Грецією України як незалежної держави.

15 січня 1992 р. – шляхо підписання в Афінах протоколу про дипломатичні відносини відбулося встановлення дипломатичних відносин між Україною та Грецією.

11-12 листопада 1996 року – офіційний візит Президента України Л. Кучми до Греції, в ході якого було підписано Договір про дружбу і співробітництво між двома країнами (набув чинності 01.07.98\р.).

15-17 грудня 1997 року – офіційний візит в Україну Президента Греції К. Стефанопулоса.

16-17 квітня 2003 року – участь офіційної делегації України на чолі з Президентом Л. Кучмою у Європейській Конференції (м. Афіни).

23 січня 2005 року – зустріч Президента України В.Ющенко з Головою грецької делегації заступником Міністра закордонних справ Е.Стиліанідісом в рамках церемонії інавгурації Глави Української Держави.

17 травня 2005 року – зустріч Президента України В.Ющенко з Прем'єр-міністром Греції К. Караманлісом під час Самміту РЄ у Варшаві.

20 вересня 2007 року – робочий візит Президента України В. Ющенко до Греції в рамках якого відбулась зустріч з Президентом Грецької Республіки К. Папуліасом.

15 квітня 2008 року – зустріч Президента України В. Ющенко з Президентом Греції К. Папуліасом в ході робочого візиту Президента Греції до України (м. Київ, м. Маріуполь).

19 березня 2009 року – зустріч Президента України В. Ющенко з Прем'єр-міністром Греції К. Караманлісом в рамках саміту Європейської народної партії (м. Брюссель).

6 червня 2010 року – відбулась робоча зустріч Президента України В. Януковича з Президентом Греції К. Папуліасом в рамках робочого візиту Президента України до Греції.

6-7 жовтня 2011 року – державний візит Президента України В. Януковича до Грецької Республіки в ході якого відбулась зустріч з Президентом Греції К. Папуліасом у форматі «віч-на-віч», прем'єр-міністром Греції Г. Папандреу; головою провідної опозиційної партії «Нова демократія» А. Самарасом; Головою Парламенту Грецької Республіки Ф. Петсалнікосом [24].

Після відкриття Посольства Греції в Києві у 1993 р., Греція також заснувала Генеральні консульства у містах Маріуполь та Одеса, а також філіал Фонду грецької культури у м. Одеса [26].

Характерною рисою українсько-грецьких відносин стала взаємна підтримка в рамках міжнародних організацій. Зокрема, набуто позитивний досвід такої співпраці в ООН, Парламентській асамблеї Ради Європи, ОЧЕС. Україною та Грецією укладено 33 двосторонніх документи, що покривають більшість напрямків співробітництва між двома країнами (у сферах політики, економіки, військового співробітництва, енергетики, культури тощо). Двосторонні економічні відносини постійно зміцнюються, але все ще існує потенціал для зростання обсягів торгівлі, інвестицій та економічного співробітництва в цілому. За даними Держкомстату України, загальний товарообіг між Україною та Грецією за перше півріччя 2004 року склав 106,9 млн. дол. США і збільшився на 39,1% у порівнянні з відповідним

періодом 2003 року. За перші 6 місяців 2004 року експорт товарів до Греції становив 53,6 млн. дол. США, імпорту товарів склав 23,7 млн. дол. США.

Найбільші обсяги експорту товарів з України до Греції традиційно становлять енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, чорні метали, зернові культури, деревина та вироби з деревини. Серед товарів, що імпортуються з Греції: тютюн, алюміній та вироби з алюмінію, сіль, сірка, штукатурні матеріали, цемент, фармацевтична продукція, котли, машини, апарати і механічні пристрої. В Україні діє 71 підприємство за участю грецького капіталу, з яких 38 - спільні. Найбільший обсяг грецьких інвестицій спрямовано в такі галузі української економіки як будівництво, транспорт та зв'язок, сфера оптової та роздрібною торгівлі, харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів, фінансова діяльність та послуги юридичним особам, виробництво деревини та виробів з деревини.

Обсяги прямих українських інвестицій в економіку Греції незначні і складають 1,57 млн. дол. США. Розвитку двосторонніх економічних відносин значною мірою сприяє Грецько-Українська торгово-промислова палата, діяльність якої спрямована на подальшу активізацію ділового співробітництва між бізнесменами двох країн та збільшення обсягів взаємної торгівлі. Культурне співробітництво між Україною та Грецією відбувається на основі двосторонньої угоди у сфері культури, підписаної у 1996 році. На виконання зазначеної угоди було підписано двосторонню Програму співробітництва у сфері культури, науки та освіти, яка спрямована на забезпечення співробітництва у галузях ЗМІ, освіти, науки, вивчення мови, а також підтримку культурних заходів, спорту та молоді. Важливим фактором зміцнення дружніх відносин є інтенсивні гуманітарні зв'язки та наявність української громади в Греції та грецької громади в Україні. Сьогодні українська громада становить близько 6% від загальної кількості імігрантів, які проживають у Греції. Також велика кількість українських моряків працює по всьому світу на суднах грецьких

судновласників. У цьому контексті важливим було створення в Греції низки національно-культурних об'єднань українців. Найвпливовішими та найбільш активними є товариства «Українсько-Грецька думка», «Український журавлиний край» та «Берегиня».

За тридцять років Греція утвердилась в якості важливого зовнішньо економічного партнера України в регіоні Південних Балкан та Східного Середземномор'я. Товарообіг між Україною та Грецією тільки за останні роки збільшився на 33%. Обсяги грецького імпорту товарів та послуг в Україну збільшились на 11 % (на 8 млн. дол. США) та склали 82 млн. дол. США.

Особливістю українсько-грецької торгівлі є значна доля торгівлі послугами, яка складає 30% від загального товарообігу. Україна надає Греції послуги в галузі ремонту, транспорту, зв'язку, технічних послуг. Основні позиції грецьких послуг Україні - це туризм та ділові послуги. Позитивним аспектом двосторонньої торгівлі останнім часом було збільшення обсягів торгівлі послугами, причому експорт українських послуг збільшився на 33% (в першу чергу завдяки збільшенню туризму та транспорту).

Значне місце в українсько-грецьких економічних відносинах займає інвестиційне співробітництво. За обсягами інвестицій, які надійшли зі 128 країн світу до економіки України, Греція посідає 15 місце, а обсяг інвестицій з Греції становить 463 млн. дол. США. Найбільш привабливою сферою для грецьких інвестицій є фінансова діяльність (86,9% від загального обсягу) та операції з нерухомим майном, оренда (9,1%).

З метою активізації співпраці між Україною та Грецією в сфері інвестицій було налагоджено співробітництво між національними агентствами з інвестицій двох країн. 6 жовтня 2011 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Державним агентством з інвестицій та управління Національними проектами України та Грецькою державною агенцією «Invest in Greece».

Важливою складовою торговельно-економічних відносин України та Греції є діяльність українсько-грецької Міжурядової спільної Робочої Групи з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва (МСРГ).

У підтриманні та зміцненні дружніх грецько-українських відносин важливе місце належить співпраці між регіонами та містами-побратимами.

Така співпраця відбувається на підставі угод про міжрегіональне співробітництво між Житомирською облдержадміністрацією та Регіональною адміністрацією Західної Македонії, про дружбу і співробітництво між Київською міською держадміністрацією та мерією м. Афіни, між містами Одеса та Пірей, Дніпропетровськ та Салоніки, Маріуполь та Пірей, Ніжин та Яніна, містом Сартана Донецької області та муніципалітетом Зографу м. Афіни, а також Угоди про співробітництво між Житомирською та Греко-українською Торгівельно-промисловими палатами.

Протягом 2012 р. було встановлено побратимські зв'язки між Київською областю та островом Крит, а також відбувається розбудова відносин між Харківською областю та областю Фессалії, Луганською областю та грецькою Лаконією [26].

В плані розвитку регіональних відносин активно співпрацюють мерія о.Тінос та Миколаївська область. Розпочато встановлення побратимських відносин зі Старобешівським районом Донецької області та мерією грецького острова Егіна.

Туристичне співробітництво між Україною та Грецією розвивається дуже динамічно. Згідно із статистичними даними, за 2019 рік обсяг туристичних послуг (екскурсії, перевезення, проплата проживання в готелях, організація відпочинку), наданих українським громадянам в Греції збільшився у 2,3 рази. Успішно освоюють туристичний ринок Греції такі українські компанії як «МІБС Тревел», «Албіз», «ТПГ», «Ньюс Тревел» та інші. Їх контрагентами виступають як найбільші мережі туристичних

готелів в Греції «Грекотель», «Альдемар», «Капсіс», так і невеличкі готелі та пансіонати [24].

Українсько-грецьке співробітництво в сфері туризму передбачає також збільшення кількості грецьких туристів, які відвідають Україну. Позитивним прикладом тут може слугувати значна кількість грецьких вболівальників, які приїжджали на матчі футбольного чемпіонату «ЄВРО-2012» до нашої країни.

Цікавим напрямком видається розвиток паломницького туризму, адже країни традиційно об'єднує християнська віра, а кількість цікавих у цьому сенсі пам'яток в Україні та Греції важко перерахувати.

З метою більш тісної співпраці в туристичній галузі зараз опрацьовується питання створення українсько-грецької Комісії з туризму.

Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Грецією здійснюється на підставі міжурядової Угоди про співробітництво у галузі культури, освіти та науки та міжурядової Програми у її розвиток, спрямованої на забезпечення співпраці у галузях освіти, науки, вивчення мов, а також підтримки культурних заходів, спорту та молоді.

У 2008 р. в складі Посольства України була започаткована робота культурно-інформаційного центру. За час свого існування центр провів значну кількість різноманітних культурологічних заходів для грецької громадськості та української громади Греції.

Вагоме значення мало відкриття у березні 2010 р. в Афінах пам'ятника Т.Шевченку та вихід у світ влітку 2011 р. двомовного (українська, грецька мови) видання творів поета.

З грецькою стороною опрацьовуються питання включення важливих генуезьких пам'яток, які знаходяться на території Греції до ініційованої Україною серійної номінації «Торгівельні осередки та укріплення на шляхах генуезької комерції. Від Середземного до Чорного моря» до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також укладення Протоколу щодо

заборони та попередження незаконного ввезення, вивезення, транзиту та передавання права власності на культурне майно.

Продовжується співпраця у такому важливому для України гуманітарному питанні як оздоровлення та відпочинок в Греції дітей з України.

Регулярно направляє групи дітей на оздоровлення в Греції Українська Рада Миру. Налагоджений дієвий контакт з мерією Афін дозволяє Посольству організовувати в літній період відпочинок українських дітей в належному їй приморському дитячому таборі поблизу Афін.

Велику допомогу у справі оздоровлення дітей з України надає Грецька православна Церква.

Українська громада Греції складається здебільшого з трудових мігрантів, які прибули до цієї країни у 1990-х рр. і залишились в Греції нелегально.

Завдяки реформі грецького Уряду, запровадженій на вимогу ЄС у 2001 р., певна частина українських громадян отримала дозволи на проживання в країні. Сьогодні українська трудова міграційна громада в Греції належить до однієї з найбільших (понад 30 тис. осіб, які на законних підставах проживають на території Греції).

Впродовж останніх декількох років українські, митці, виконавці та художні колективи демонстрували свою майстерність на міжнародних фестивалях та фахових конкурсах в Греції.

На освітянському напрямі активно реалізується потенціал українсько-грецького співробітництва в галузі вищої освіти. На сьогодні укладено та виконується понад 20 прямих угод про співробітництво між ВНЗ України та Греції. В Афінському національному університеті з 2009 року на відділенні слов'янських мов Філософського факультету започатковано викладання української мови. Вищі навчальні заклади України і Греції співпрацюють в рамках програми Європейського Союзу «TEMPUS-TACIS». Розширюються і поглиблюються зв'язки юридичних вузів України з Європейською

організацією публічного права, що має значний потенціал зокрема, у сфері міжвузівського співробітництва, яким наразі охоплені понад п'ятдесят вузів європейських та низки інших країн. В цілому останні роки характеризуються позитивною динамікою розвитку двосторонніх відносин у галузі освіти.

В основу розвитку економічних зв'язків України з Грецією слід покласти умови, що випливають із необхідності початку постіндустріального ладу, основою якого є нова економіка (економіка знань). Це означає, що обидві сторони мають орієнтувати

розвиток економічних відносин між своїми країнами на сферу наукомістких послуг та сприяти цьому процесу. Деякі основи цих відносин уже закладено. З 2000 р. набув чинності міжурядовий договір між Україною та Грецькою Республікою про співпрацю у галузі освіти, науки та культури. Це дало можливість здійснювати обмін вченими та фахівцями, проводити спільні дослідження у галузях, що становлять взаємний інтерес. Щорічно грецькою стороною надаються стипендії українським громадянам для здобуття вищої освіти та післядипломного навчання у Греції [27].

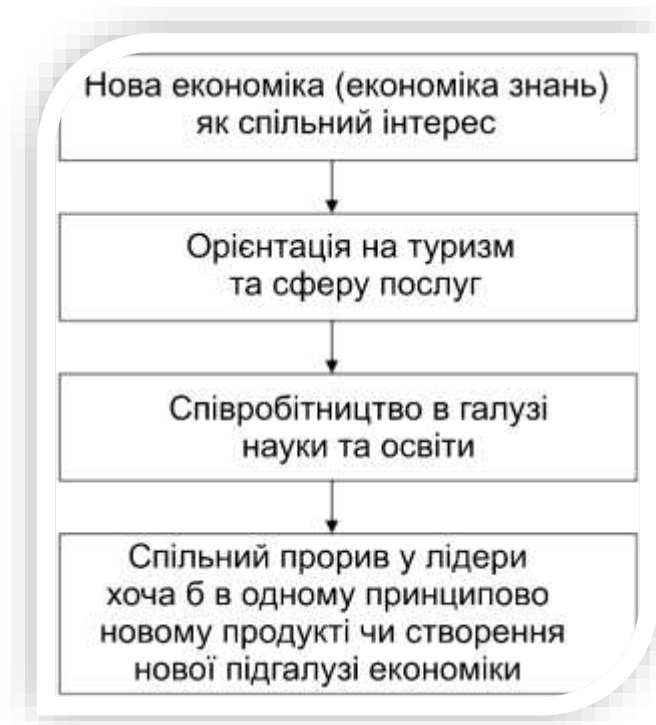

Рис.9. Основи розвитку економічних відносин України та Греції

Розглядаючи економічні відносини України та Греції як історично безперервний процес, слід зазначити, що вони завжди служили економічному розвитку обох країн. У XXI столітті світове співтовариство вирішує проблеми побудови постіндустріального суспільства, яке вносить зміни до системи міжнародних економічних відносин.

Відповідно, економічні зв'язки України та Греції мають розвиватися з урахуванням нових тенденцій світового розвитку, особливо тих, що пов'язані з формуванням економіки знань.

Греція та Україна нерідко проводять великі міжурядові форуми, на яких підписуються важливі угоди. Вже сьогодні слід усвідомити, що загальне коріння розвитку двох країн, що є в економіці, історії та духовній сфері, вимагають розробки та реалізації широкомасштабної програми співпраці з достатньою фінансовою, політичною та організаційною підтримкою для істотної зміни розміру взаємних вигод.

Висновки до 2 розділу

1. Релігійний та паломницький туризм на сучасному етапі є однією з основних складових доходів туристичної галузі Греції. Паломництво було започатковано ще в IV ст., коли християнство отримало статус державної релігії. Серед усіх релігійних конфесій у Греції домінує Грецька православна церква, за оцінками Державного департаменту, 98% громадян називають себе православними.

Домінуюча Грецька православна церква належить до православних церков східного обряду і посилається на кілька автокефальних церков, що традиційно проводяться на мові Нового Заповіту. Основним і найвідомішим місцем паломництва всіх православних у Греції є Свята Гора Афон, яка розміщена на Афонському півострові.

Існує у Греції й нетрадиційна релігійна течія грецького неопоганства, які поклоняються 12 олімпійським богам. Її прибічників нараховується не

більше 2 000 осіб. Серед інших нечисленних релігійних течій слід зазначити Свідків Єгови, Адвентистів сьомого дня, мормонську Церкву Ісуса Христа Святих останніх днів та послідовників Саєнтології.

Паломницький туризм не пов'язаний із кліматичними умовами: екскурсії до святих місць можна організовувати протягом усього року. Під час великих релігійних свят церкви та монастирі прикрашаються, відбуваються урочисті богослужіння, що збільшує їх привабливість для іноземних паломників і туристів.

2. Україна має унікальні передумови щодо розвитку релігійного туризму як екскурсійного, так і паломницького напрямів. Релігійний туризм вважається історично першим видом туристичних подорожей, що може бути віднесений до періоду формування світових релігій. Центром паломництва загальнодержавного рівня є Київ, де зосереджені святині православ'я, діють собори та центри управління усіх релігій та конфесій. Києво-Печерська Лавра, Софійський, Володимирський і Михайлівський собори як екскурсійні об'єкти відвідують організовані і самодіяльні туристи, незалежно від їх конфесії і національності.

3. Греція визнала незалежну Україну 31 грудня 1991 року. Обидві країни встановили дипломатичні відносини в 1992 році. Греція відкрила посольство в Києві в 1993, генеральні консульства діють у Маріуполі та Одесі. Україна відкрила посольство в Афінах, а з квітня 2004 року діє генеральне консульство в Салоніках. Обидві країни – повноправні члени Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Організації Чорноморського економічного співробітництва.

Туристичне співробітництво між Україною та Грецією розвивається дуже динамічно. З метою більш тісної співпраці в туристичній галузі створено українсько-грецька комісія з туризму.

РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА НОВОГО ТУРУ «РЕЛІГІЙНИЙ ВІКЕНД У САЛОНІКАХ»

3.1. Розробка програми нового туру

Основа, якою живе і церква, і саме суспільство – це традиція. Багато чого в нашому житті підпорядковується традиціям: людина хреститься, вінчається, минає певне дорослішання, отримує виховання та освіту. І, незважаючи на складні періоди в житті людей і суспільства в цілому, традиції продовжують дотримуватися. Традиція – це форми діяльності і поведінки, що історично склалися і передаються з покоління в покоління, а також супутні їм звичаї, правила та цінності. Саме це лежить в основі будь-якої подорожі, якими займаються паломницькі служби та туристичні фірми з релігійних турів.

Греція завжди була не тільки хранительницею античної культури, а й оплотом православ'я. Близько 98% населення країни – православні християни.

Враховуючи великий попит на подорожі до Греції, нами розроблено новий релігійний тур «Релігійний вікенд у Салоніках», зміст та характеристика якого ми наведемо далі у роботі.

Тур розроблено для групи туристів чисельністю від 2-х і більше осіб.

З урахуванням специфіки цього туру, ми намагалися підібрати комфортні, але при цьому відносно дешеві варіанти проживання та трансферів для майбутніх туристів.

У місто Салоніки наші туристи потраплять із міста Одеси рейсовим автобусом, який вже давно існує на ринку пасажирських перевезень, це комфортабельні автобуси з кондиціонерами та індивідуальним телевізором перед кожним пасажиром [28]. Вартість квитка на одного пасажиря коливається від 45 до 70 євро за особу (рис.9 та рис.10).

Рис.9. Маршрут Одеса-Салоніки

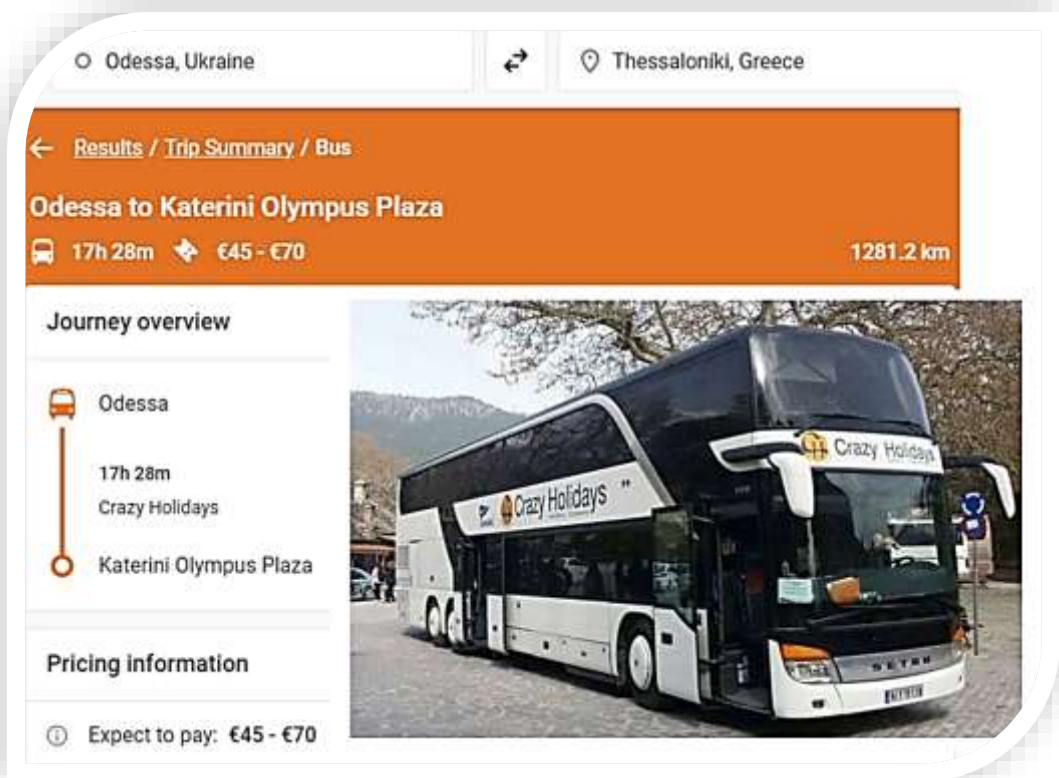

Рис.10. Автобус, вартість квитка, відстань, час у дорозі [28]

Для розміщення наших туристів у місті Салоніки нами був обраний готель «Orestias Kastorias» [29], який розташований у відреставрованій неокласичній будівлі минулого століття в історичному центрі міста.

У готелі є номери з видом на Римський Форум або Базиліку Св. Димитрія, яка є одним з важливих об'єктів для відвідування та входить до програми туру. Всього в одному кварталі від давньоримського форуму та Базиліки Святого Димитрія.

Десять хвилин ходьби від найважливіших римських та візантійських пам'яток, Університету Аристотеля та за кілька хвилин ходьби знаходяться знамениті торгові вулиці Цимискі, Метрополеос, Св. Софії та площі Аристотеля. Готель пропонує своїм гостям приємну та спокійну сімейну обстановку, що характеризується щирою гостинністю.

Новий релігійний тур «Релігійний вікенд у Салоніках» як видно з назви, розрахований на вихідні дні. Таким чином тривалість туру складе 4 дні та 3 ночі. Детальніше це виглядає так:

- 1) У п'ятницю з ранку виїзд з Одеси, увечері того ж дня заселення в готель «Orestias Kastorias» у місті Салоніки та відпочинок;
- 2) Субота та неділя присвячуються екскурсіям по релігійних місцях у місті Салоніки;
- 3) У понеділок вранці виселення з готелю та переїзд назад із Салоніків до міста Одеси.

Пропонований нами новий тур – це дивовижна історія розвитку грецької релігії, архітектурні особливості храмів та мощі святих.

Програма туру «Релігійний вікенд у Салоніках»:

На екскурсії гості відвідають основні святині Салоніків і, неквапливо прогулюючись кварталами старого міста, познайомляться з історією зародження християнства, поширення його на землі Македонії та Європі.

З чотирьох найдавніших храмів Греції, три знаходяться в Салоніках. Всього ж у місті – понад 50 православних святинь. В епоху Візантії місто

було одним з важливих центрів богослов'я в імперії, зберігаючи в недоторканності вчення апостолів і суворо дотримуючись їхніх завітів.

За два дні перебування в Салоніках група відвідає як найбільш значущі, так і невідомі туристам храми міста, основні з них:

- Базилика святого великомученика Димитрія;
- Панагія Ахропїтос;
- Свята Софія;
- Катакомби Іоанна Хрестителя;
- Панагія Халкеон;
- Місце перших проповідей апостола Павла;
- Монастир Влатадон.

Це далеко неповний перелік святинь, в яких належить побувати. А в переходах від храму до храму туристи почують розповіді від професійного гіда, який буде супроводжувати гостей, про те, як у Греції, батьківщині філософії з унікальною античною релігією, відбулося заміщення віри і чому руйнувалися античні храми, а олімпійські ігри, театри та цирки були заборонені як язичницька спадщина.

Гості дізнаються чому місто на момент народження рівноапостольних братів Кирила і Мефодія був двомовним (грецька та слов'янська) і чому вибір патріарха Константинополя для місіонерства в Моравії впав саме на них.

Численні мощі найшанованіших святих, що перебувають у Салоніках, як чарівна книга, сторінка за сторінкою повідають історію становлення монотеїстичних догм у православ'ї, доповнюючи місцевими артефактами та обрамляючи чудовими переказами місцевих святих. Доторкнувшись до святих мощей, можна випробувати благодать, що сходила від преподобних проповідників християнства, основоположників православної віри, яка крізь століття та тисячоліття прийшла до нас із незмінним духом взаємної любові та турботи про ближнього.

Неповторні архітектурні пам'ятки періоду іконоборства відкриють туристам завісу страшної трагедії, що розколола православний світ, залишки палацу імператора, як німі свідки повідають про вбивство 7000 городян за правління Феодосія Великого, який прийняв хрещення в Салоніках. Про це та багато іншого наші гості дізнаються протягом туру «Релігійний вікенд у Салоніках», екскурсії у якому проходять 2 дні.

Важлива деталь туру – екскурсії проводяться винятково пішим ходом.

Щоденна екскурсія за тривалістю складає орієнтовно від 4 до 5 годин.

Все залежить від швидкості переміщення та фізичного стану туристів.

В середині кожного екскурсійного дня передбачається перерва на обід, який є факультативним вибором гостей, все залежить від смакових уподобань індивідуально для кожної людини.

Рис.11. Розташування локацій туру на карті щодо готелю

Подробиці програми туру:

1-й день, п'ятниця.

– Ранок. Виїзд на автобусі з міста Одеси до міста Салоніки (маршрут вказаний на на рис.9);

– Трансфер з автовокзалу до готелю «Orestias Kastorias»;

– Вечір. Заселення у готель «Orestias Kastorias», відпочинок.

2-й день, субота.

– Сніданок у готелі;

– Біля 10-00 – Початок пішої екскурсії по локаціям туру (карта та фото основних локацій – рисунки 11, 12, 13);

– Обід (факультативно);

– Продовження екскурсії;

– Після 15-30 – вільний час, відпочинок, фотосесії тощо.

3-й день, неділя.

– Сніданок у готелі;

– Біля 10-00 – Початок пішої екскурсії по локаціям туру;

– Обід (факультативно);

– Продовження екскурсії;

– Після 15-30 – вільний час, відпочинок, фотосесії тощо.

4-й день, понеділок.

– Ранок – виселення з готелю «Orestias Kastorias»;

– Трансфер з готелю до автовокзалу м. Салоніки;

– Переїзд з м. Салоніки до м. Одеса;

– Кінець туру.

Рис.12. Основні локації туру – Базилика святоговеликомученика Димитрія;Панагія Ахропітос; Свята Софія

Рис.13. Основні локації туру –
Баптистерій Святого Іоанна Хрестителя;
Храм Панагія Халкеон; Церква Святого Павла; Монастир Влатадон

3.2. Калькуляція вартості нового туру

Калькуляція – це спосіб розрахунку собівартості одиниці туристичних послуг. Собівартість розраховується спочатку за основною діяльністю, тобто відповідно до пакета послуг для групи туристів, а потім – для одного туриста і встановлюється ціна послуг, передбачених туристичною путівкою.

Вартість нашого туру складатиметься з вартостей:

- квитків на автобус з Одеси до Салоніки та назад;
- трансферів на таксі від автовокзалу до готелю та назад;
- проживання в готелі;
- вартість екскурсій та входних квитків у деяких місцях у локаціях туру;
- страхування туристів;
- відсотків туристичної фірми, як винагороди за організацію туру (у нашому випадку це 10% від загальних витрат туристів).

Отже, підрахуємо витрати по вказаних вище статтях для 2х туристів:

– **Квитки на автобус Одеса-Салоніки-Одеса.**

Як ми вже згадували, і як вказано на сайті пасажироперевізника [28], квитки коштуватиме від 45 до 70 євро за одну людину в один бік (рис.10). Оскільки ми вибрали цінову політику комфортного мінімалізму, то відповідно, квитки на автобус купуємо за мінімальною з запропонованих цін, це по 45 євро за 1 особу в один бік. Загальна вартість квитків на автобус в оба боки для групи з 2х туристів складе:

2 квитки (по 45 євро)*2 боки = 180 євро.

– **Трансфер на таксі від автовокзалу до готелю та назад.**

На сайті готелю «Orestias Kastorias» [30] є вартість однієї такої поїздки, вона складає всього 8 євро в один бік для 2х туристів. Сама подорож схематично показана на рис.14.

Рис.14. Схема трансферу на таксі від автовокзалу м.Салоніки до готелю «Orestias Kastorias» (відстань 2,2 км, тривалість біля 10 хв., вартість 8 євро)

Звідси загальна вартість трансферу на таксі складе:

2 поїздки* 8 євро = 16 євро.

– **Проживання в готелі «Orestias Kastorias».**

Availability Search

Check-in: 22/07/2022 | Staying for: 3 nights | Rooms: 1 | Adults: 2 (age 12+) | Children: 0 (age 3-11) | Infants: 0 (age 0-2)

Search

Double Room

Stay total in EUR: €166

Fully Flexible Rate

BEST VALUE! Free cancellation

Rates includes: free Wi-Fi and all legal taxes. All day complimentary coffee, tea facilities and cookies

Check-in	check-out	Fri Jul 22	Sat Jul 23	Sun Jul 24	Mon Jul 25	Tue Jul 26	Wed Jul 27	Thu Jul 28	Fri Jul 29
		€57	€57	€52	€52	€52	€52	€52	€57

Рис.15. Вартість проживання у готелі «Orestias Kastorias» (двомісний номер – 1, тривалість – 3 ночі, вартість 166 євро) [29]

Для розміщення наших туристів у місті Салоніки нами був обраний готель «Orestias Kastorias» [29], який розташований у відреставрованій неокласичній будівлі минулого століття в історичному центрі міста.

Як ми згадували раніше готель обраний через безпосередню близькість до локацій тура. За інформацією, отриманою із сайту готелю, вартість проживання протягом туру за один двомісний номер становитиме (рис. 15) 166 євро (у вартість номеру входить сніданок у готелі).

– **Вартість екскурсій та входних квитків у деяких місцях у локаціях туру.**

У нашому турі передбачається два дні піших екскурсій по локаціях туру. Тривалість кожного дня екскурсії становитиме від 4 до 5 годин (залежно від швидкості переміщення та фізичної готовності туристів).

Екскурсії проводяться професійним гідом, який буде супроводжувати гостей протягом екскурсійного дня. Вартість одного дня екскурсії складає 140 євро із двох осіб. У вартість входять послуги професійного гіда та оплата за вхід у деяких локаціях туру [31].

Звідси загальна вартість екскурсій в турі складатиме:

2 екскурсії* 140 євро = 280 євро.

– **Страховання туристів.**

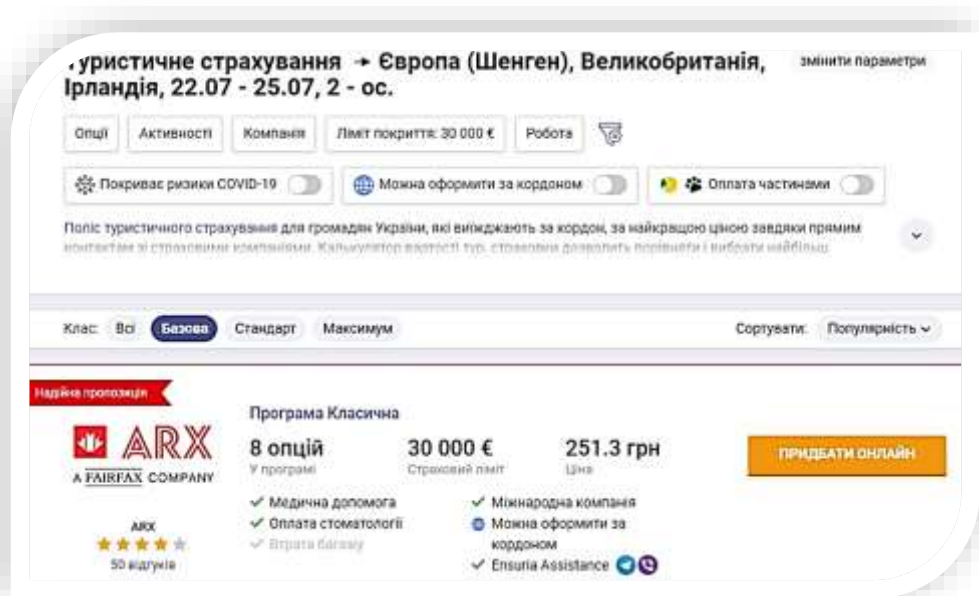

Рис.16. Страхування туристів (4 дні) [32]

Скориставшись послугами сайту «Туристичного страхування онлайн» [32] (рис.16), отримали вартість страховки для двох туристів на 4 дні у розмірі 251 гривні, що за курсом становить приблизно 8 євро.

Тепер, коли нам відомі всі суми складових витрат туристів, підіб'ємо підсумкову вартість туру (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Калькуляція вартості туру «Релігійний вікенд у Салоніках» на дві особи

№	Витрати	Вартість (євро)
1	Квитки на автобус Одеса-Салоніки-Одеса	180
2	Трансфер на таксі від автовокзалу до готелю та назад	16
3	Проживання в готелі «Orestias Kastorias»	166
4	Вартість екскурсій та вхідних квитків у деяких місцях у локаціях туру	280
5	Страхування туристів	8
6	Відсоток туристичної фірми – 10%	65
	Загальна вартість туру для реалізації	715

Висновки до 3 розділу

Релігійний туризм передбачає не лише час наодинці з собою та вищими силами, а й знайомство з історією святих місць, з їх архітектурою, з мистецтвом та культурою релігій. Вважаємо наш тур конкурентоспроможним і за якістю і за ціною.

Окрім зазначеного, в даному розділі представлено програма туру, технологічну карту та розрахунки. На нашу думку, маркетинг є основною для функціонування туристичного продукту та реалізації туристичних товарів за допомогою Інтернет-реклами.

Пропонуємо просувати його через інтернет-рекламу. Додаткові витрати на рекламу розрахувати на 2 особи не є коректним, тому що витрати такого виду є витратами всієї агенції, а ми пропонуємо за рахунок релігійного туру збільшити весь асортимент турів.

ВИСНОВКИ

В роботі визначена мета, об'єкт аналізу та завдання.

Види туризму, які пов'язані із релігією, мають певні особливості:

1) Під релігійним туризмом слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичного для них середовища.

2) Паломництво – прагнення віруючих людей поклонитися святим місцям. Паломницький туризм визначають як сукупність поїздок туристів-віруючих з паломницькими цілями.

Мета нашої роботи – розробити релігійний тур, тобто для будь-якого туриста, який зацікавлений темою релігії та історії.

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристичної індустрії. У ній можна виділити наступні чотири сегменти:

- 1) розміщення
- 2) харчування
- 3) трансфер / транспорт
- 4) релігійні об'єкти показу.

В залежності від виду релігії та конфесії можна розглянути різні види релігійних турів. Ми в роботі розробили тур для зацікавлених православною релігією, яка доволі є чисельною у світі.

Релігійний та паломницький туризм на сучасному етапі є однією з основних складових доходів туристичної галузі Греції. Паломництво було започатковано ще в IV ст., коли християнство отримало статус державної релігії. Серед усіх релігійних конфесій у Греції домінує Грецька православна церква, православ'я визнане панівною релігією Конституцією Греції.

За даними соціологічного дослідження Євростату у 2019 році, 81% греків відповіли, що вірять в Бога, що є третім показником серед країн-членів ЄС, поступаючись тільки Мальті та Кіпру.

Тур розроблено для групи туристів чисельністю від 2-х осіб. З урахуванням специфіки цього туру, ми намагалися підібрати комфортні, але при цьому відносно дешеві варіанти проживання та трансферів.

З 4-х найдавніших храмів Греції, 3 знаходяться в Салоніках. Всього ж у місті — понад 50 православних святинь. Ось чому ми обрали це місто для вікенду.

Для розміщення туристів у м.Салоніки нами був обраний готель «Orestias Kastorias», який розташований у відреставрованій неокласичній будівлі минулого століття в історичному центрі міста.

За два екскурсійні дні перебування в Салоніках група відвідає як найбільш значущі, так і невідомі туристам храми міста, основні з них:

Базиліка святого великомученика Димитрія;

Панагія Ахропїїтос;

Свята Софія;

Катакомби Іоанна Хрестителя;

Панагія Халкеон;

Місце перших проповідей апостола Павла;

Монастир Влатадон.

Важлива деталь туру – екскурсії проводяться винятково пішим ходом.

Щоденна екскурсія за тривалістю складає орієнтовно від 4 до 5 годин.

В середині кожного екскурсійного дня передбачається перерва на обід (факультативно). Харчування у вартість туру включено як сніданок і вечеря.

Вартість туру скрадатиметься з:

- квитків на автобус з Одеси до Салоніки та в зворотній бік;
- трансферів на таксі;
- проживання в готелі (+ сніданок і вечеря);
- вартість екскурсій;
- страхування туристів;
- винагороди за організацію туру (10% від загальних витрат туристів).

Всього 715 Євро на 2 туриста.

Вважаємо наш тур конкурентоспроможним і за якістю і за ціною. На нашу думку, маркетинг є основною для функціонування туристичного продукту та реалізації туристичних товарів за допомогою Інтернет-реклами. Пропонуємо просувати його через інтернет-рекламу. Додаткові витрати на рекламу розрахувати на 2 особи не є коректним, тому що витрати такого виду є витратами всієї агенції, а ми пропонуємо за рахунок релігійного туру збільшити весь асортимент турів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Христов Т.Т. Релігійний туризм. URL:
https://tourlib.net/books_tourism/hristov.htm (дата звернення: 01.03.2022)
2. Ларіонова В. К. Філософія релігії. URL:
<http://194.44.152.155/elib/local/sk669934.pdf> (дата звернення: 01.03.2022)
3. Бабкін А.В. Спеціальні види туризму. URL:
https://tourlib.net/books_tourism/babkin.htm (дата звернення: 01.03.2022)
4. Аюрведа. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Аюрведа> (дата звернення: 01.03.2022)
5. Толстенко С.М. Релігієзнавство. URL:
<http://textbooks.net.ua/content/view/4891/42/> (дата звернення: 01.03.2022)
6. Лубський В.І. Релігієзнавство. Учбовий посібник. URL:
<http://westudents.com.ua/knigi/545-relgznavstvo-lubskiy-v.html> (дата звернення: 01.03.2022)
7. Культурологія: українська та зарубіжна культура. URL:
<http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002747> (дата звернення: 01.03.2022)
8. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Навч. посібник для студентів вузів. URL: <http://lib.ltd.ua/кислюк-кучер-релігієзнавство.html> (дата звернення: 01.03.2022)
9. Нірвана. URL: <https://pyrogiv.kiev.ua/nirvana-shho-ce-take/> (дата звернення: 01.03.2022)
10. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник. URL:
<https://textbook.com.ua/turizm/1473453508> (дата звернення: 01.03.2022)
11. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. URL:
https://tourlib.net/books_ukr/smali.htm (дата звернення: 01.03.2022)
12. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій. URL:
<https://www.twirpx.com/file/683613/> (дата звернення: 01.03.2022)
13. Гудима А. М. Релігієзнавство: Підручник / А. М. Гудима. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – С. 62-63.

14. Архієпископ Афі́нський і всієї Еллади. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Архієпископ_Афі́нський_і_всієї_Еллади (дата звернення: 15.03.2022)
15. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Греції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_об%27єктів_Світової_спадщини_ЮНЕСКО_в_Греції (дата звернення: 15.03.2022)
16. Греція як світовий центр релігійного туризму. URL: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2015/12/29/греція-як-світовий-центр-релігійного/> (дата звернення: 15.03.2022)
17. В. О. Патійчук. Сучасні риси розвитку релігійно-паломницького туризму в Греції. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11264/1/Patiychuk%20V.%20O..pdf> (дата звернення: 15.03.2022)
18. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/603-mjnarodniy-turizm-sfera-poslug-malska-mp.html> (дата звернення: 15.03.2022)
19. А. Колодний, П. Яроцький. Історія релігії в Україні. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_ukrainskaja/istorija_religiji_v_ukrajini_a_kolodnij_p_jarockij_1999/69-1-0-1614 (дата звернення: 15.03.2022)
20. В'їзний туризм. Специфіка організації та технології в'їзного туризму. URL: https://tourlib.net/books_ukr/vt3-6.htm (дата звернення: 15.03.2022)
21. А. Колодний, В. Кремень. Історія релігії в Україні. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kolodnyi_A/Istoriia_relihii_v_Ukraini/ (дата звернення: 02.04.2022)
22. Релігійно-церковне життя незалежної України. URL: <https://uahistory.co/book/ukrsuspilstvo/98.html> (дата звернення: 02.04.2022)
23. Державно-церковні відносини в країнах СНД. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/8179/1/ДЕРЖАВНО->

ЦЕРКОВНІ%20ВІДНОСИНИ%20В%20КРАЇНАХ%20СНД.pdf (дата звернення: 02.04.2022)

24. Українсько-грецькі відносини. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Українсько-грецькі_відносини (дата звернення: 02.04.2022)

25. Чи потрібна віза до Греції для українців. URL:

<https://www.how2go.info/nuzhna-li-viza-v-gretyu-pravila-bezvizovyih-puteshestviy-dlya-ukraintsev-i-rossiyan-v-2015/> (дата звернення: 02.04.2022)

26. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні.

URL: https://tourlib.net/books_history/fedorchenko.htm (дата звернення: 02.04.2022)

27. Українсько-грецькі економічні відносини, формування нових напрямків. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27775/1/Савельев.PDF> (дата звернення: 02.04.2022)

28. Автобусне пасажироперевезення. URL:

<https://www.rome2rio.com/map/Odessa/Thessalon%C3%ADki#r/Bus/s/0> (дата звернення: 02.04.2022)

29. Готель «Orestias Kastorias». URL: <https://okhotel.gr/en/> (дата

звернення: 02.04.2022)

30. Таксі до готелю «Orestias Kastorias». URL:

<https://okhotel.gr/en/location/> (дата звернення: 02.04.2022)

31. Православні святині Салоніків. URL:

<https://experience.tripster.ru/experience/7055/> (дата звернення: 02.04.2022)

32. Туристичне страхування онлайн. URL:

https://hotline.finance.ua/insurance-travel?gclid=CjwKCAjw-8qVBhANEiwAfjXLRq29ExSD5_3edo0JwjIv5sho0dxoU7rRs3iDs9TQmA0DGuHiBZyuzhoCIBwQAvD_BwE (дата звернення: 02.04.2022)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний
технологічний університет

ПРОГРАМА
XVIII Всеукраїнської наукової ZOOM-конференції
студентів з розділу «Харчові технології» та
Наукової конференції здобувачів вищої освіти

11-13 травня 2022 року

Одеса 2022

СЕКЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Хасівська
11 травня 2022 року об 11⁰⁰

ZOOM Ідентифікатор 5030987866, парол 2020

Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О.
Секретар – мп. Шенгер С.С.

1. Освітній експурсі для школярів Прип'яті

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Голошадан О.О.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., ст.викл. Торган В.В.

10

2. Напрямок туризму Одеської області: перспективи інновацій

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Нестерук О.О.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., ст.викл. Торган В.В.

3. Регіональний спортивно-естетичний туризм: інноваційні експерименти

Студент СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Неподобна І.М.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., ст.викл. Торган В.В.

4. Регіональний екологічний туризм: проблеми та методи управління

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Роскошова В.Р.
Науковий керівник – к.е.н., доц. Трощин Ф.А.

5. Напрямок сталого розвитку регіонів через екологічний туризм

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Карпачук А.В.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Воскресенська О.В.

6. Сталість розвитку туристичних дестинацій в контексті сучасності

Студент СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Гузак Н.К.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О.

7. Сталість лікувально-оздоровчого туризму в регіонах України

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Гюсєнко Д.А.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Іванченко В.С.

8. Розробка та просування кейс-стаді турів

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Іванченко І.М.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Воскресенська О.В.

9. Шахи управління підприємств туризму

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Рабін А.О.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Шенгер С.С.

10. Розробка інноваційного сімейно-літнього туру

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Савченко С.В.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Шенгер С.С.

11. Розробка та просування релігійного туру з України

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Ратинська В.І.

12. Розробка та просування гастротуру в напрямку Україна-Італія

Студентка СВО «бакалавр» ф-ту ТНУаТБ Савченко М.С.
Науковий керівник – д.е.н., проф. Мельник О.О., к.е.н., ст.викл. Шенгер С.С.

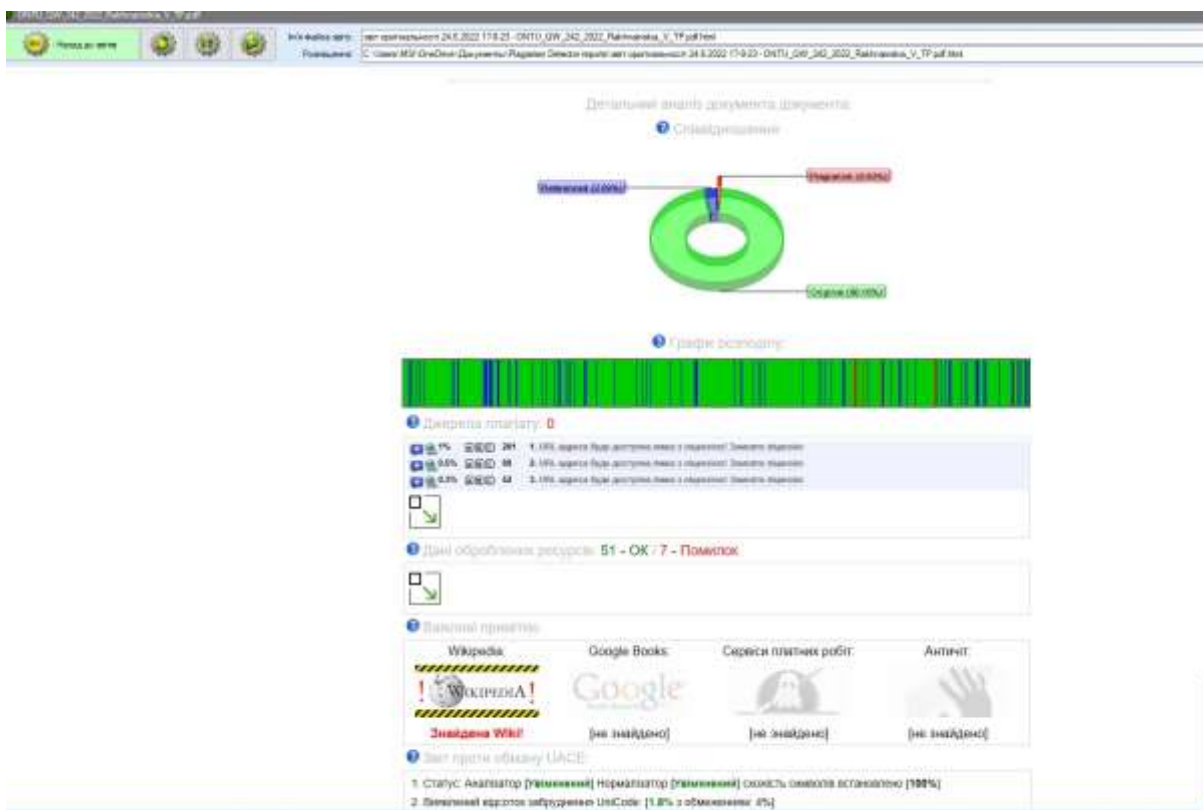
ДОДАТОК Б

Перевірка тексту на плагіат
Кваліфікаційна робота бакалавра

Тема: «Розробка та просування релігійного туру з
України в Грецію»

Засіб перевірки <https://plagiarism-detector.com/>

Унікальність > 30 %

Здобувачка _____ Валерія РАХНЯНСЬКА

Керівники _____ д.е.н., проф. Олена МЕЛІХ

_____ к.е.н., ст.викл. Оксана БАЙРАЧНА

ДОДАТОК В

Презентація

Розробка та просування релігійного туру з України в Грецію

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра Туристичного бізнесу та рекреації

Валерія РАХНЯНСЬКА

Одеса-2022

Метою виконання роботи є розробити новий релігійний тур в Грецію.
Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступає міжнародний
релігійний туризм

Завданням роботи передбачено:

1. Описати сутність релігійного туризму та паломництва
2. Оцінити розвиток релігійного туризму і паломництва в Україні та Греції
3. Розробити новий тур «Релігійний Вікенд у Салоніках»

Види туризму, які пов'язані із релігією, мають певні особливості:

Під **релігійним туризмом** слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб **туристів**, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичного для них середовища

Паломництво – прагнення **віруючих людей** поклонитися святим місцям. Паломницький туризм визначають як сукупність поїздок **туристів-віруючих** з паломницькими цілями

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристичної індустрії. У ній можна виділити наступні чотири сегменти:

- 1) розміщення
- 2) харчування
- 3) трансфер/транспорт
- 4) релігійні об'єкти показу

Сучасна релігієзнавча література наводить понад 70 різноманітних визначень терміна «релігія», а також десятки теорій його виникнення, що є свідченням того, що це поняття слід розглядати скоріше як збірну назву. В залежності від релігійних напрямків, видів релігійного туризму теж багато.

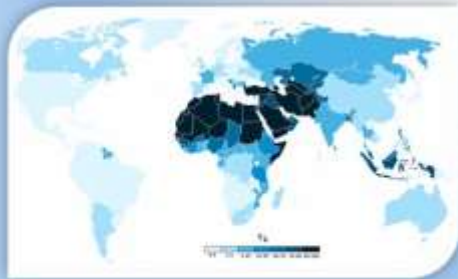

Поширення православ'я у світі

Поширення католицизму у світі

Мусульманське населення країн світу

Поширення буддизму у світі

Релігійний та паломницький туризм на сучасному етапі є однією з основних складових доходів туристичної галузі Греції. Паломництво було започатковано ще в IV ст., коли християнство отримало статус державної релігії. Серед усіх релігійних конфесій у Греції домінує Грецька православна церква, православ'я визнане панівною релігією Конституцією Греції.

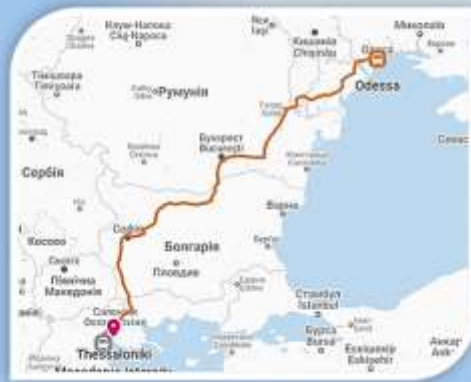
Грецька національна статистична служба не веде офіційну статистику щодо релігійної приналежності громадян, проте за оцінками Державного департаменту, 98% громадян називають себе православними.

За даними соціологічного дослідження Євростату у 2019 році, 81% греків відповіли, що вірять в Бога, що є третім показником серед країн-членів ЄС, поступаючись тільки Мальті та Кіпру

Розташування об'єктів Світової спадщини на мапі Греції

Враховуючи великий попит на подорожі до Греції, нами розроблено новий релігійний тур «Релігійний вікенду в Салоніках»

Тур розроблено для групи туристів чисельністю від 2-х осіб.

З урахуванням специфіки цього туру, ми намагалися підібрати комфортні, але при цьому відносно дешеві варіанти проживання та трансферів для майбутніх туристів.

У місто Салоніки наші туристи потраплять із міста Одеси рейсовим автобусом, який вже давно існує на ринку пасажирських перевезень, це комфортабельні автобуси з кондиціонерами та індивідуальним телевізором перед кожним пасажиром. **Вартість квитка на одного пасажирів коливається від 45 до 70 євро за особу**

Тур «Релігійний вікенду в Салоніках». **Чому в Салоніках?**

З 4-х найдавніших храмів Греції, 3 знаходяться в Салоніках.

Всього ж у місті — понад 50 православних святинь.

В епоху Візантії місто було одним з важливих центрів богослов'я в імперії, зберігаючи в недоторканності вчення апостолів і суворо дотримуючись їхніх заповітів

Для розміщення туристів у м.Салоніки нами був обраний готель «Orestias Kastorias», який розташований у відреставрованій неокласичній будівлі минулого століття в історичному центрі міста

У готелі є номери з видом на Римський Форум і Базиліку Св. Димитрія, яка є одним з важливих об'єктів для відвідування та входить до програми туру.

Десять хвилин ходьби від найважливіших римських та візантійських пам'яток.

Новий релігійний тур «Релігійний вікенд у Салоніках», розрахований на вихідні дні.

Тривалість туру складе 4 дні (3 ночі):

1. У п'ятницю з ранку виїзд з Одеси, увечері того ж дня заселення в готель «Orestias Kastorias» у м.Салоніки та відпочинок;
2. Субота та неділя присвячуються екскурсіям по релігійних місцях у м.Салоніки;
3. У понеділок вранці виселення з готелю та переїзд назад із Салоніків до м.Одеси.

За два дні перебування в Салоніках група відвідає як найбільш значущі, так і невідомі туристам храми міста, основні з них:

1. Базиліка святого великомученика Димитрія;
2. Панатія Ахропіїтос;
3. Свята Софія;
4. Катакомби Іоанна Хрестителя;
5. Панатія Халкеон;
6. Місце перших проповідей апостола Павла;
7. Монастир Влатадон.

Важлива деталь туру – екскурсії проводяться винятково пішим ходом.

Щоденна екскурсія за тривалістю складає орієнтовно від 4 до 5 годин.

В середині кожного екскурсійного дня передбачається перерва на обід

Основні локації туру

Базиліка святого великомученика Димитрія;
Панагія Ахропітос; Свята Софія

Батистерій Святого Іоанна Хрестителя;
Храм Панагія Халкеон; Церква Святого Павла;
Монастир Влатадон

Вартість туру складатиметься з:

- квитків на автобус з Одеси до Салоніки та в зворотній бік;
- трансферів на таксі від автовокзалу до готелю та назад;
- проживання в готелі (сніданок і вечеря);
- вартість екскурсій;
- страхування туристів;
- винагороди за організацію туру (10% від загальних витрат туристів)

Вартість проживання у готелі
«Orestias Kastorias»
(двомісний номер – 1, тривалість –
3 ночі, вартість 166 євро)

Витрати на 2 туриста	Вартість (євро)
Квитки на автобус Одеса-Салоніки-Одеса	180
Трансфер на таксі	16
Проживання в готелі «Orestias Kastorias»	166
Вартість екскурсій	280
Страхування туристів	8
Відсоток туристичної фірми	65
Загальна вартість туру для реалізації	715

Висновки.

Релігійний туризм передбачає не лише час наодинці з собою та вищими силами, а й знайомство з історією святих місць, з їх архітектурою, з мистецтвом та культурою релігій. Вважаємо наш тур конкурентоспроможним і за якістю і за ціною.

На нашу думку, маркетинг є основною для функціонування туристичного продукту та реалізації туристичних товарів за допомогою Інтернет-реклами.

Носії реклами	Вартість на місяць, грн.
1. Реклама в соціальних мережах	34000
2. Інтернет-реклама	10000
3. Реклама в місцевих блогерів	15000
4. Реклама на телебаченні	1890

Пропонуємо просувати його через інтернет-рекламу. Додаткові витрати на рекламу розрахувати на 2 особи не є коректним, тому що витрати такого виду є витратами всієї агенції, а ми пропонуємо за рахунок релігійного туру збільшити весь асортимент турів.

Дякую за увагу!